

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Petra Grossmannová

**Komparace čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv
se Čtvrtým dodatkem Ústavy Spojených států amerických
se zaměřením na ochranu domovní svobody**

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Komparace čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv se Čtvrtým dodatkem Ústavy Spojených států amerických se zaměřením na ochranu domovní svobody vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Opavě dne 31. března 2015

.....

Petra Grossmannová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce doc. JUDr. Michalovi Bartoňovi, Ph.D. za ochotnou pomoc, trpělivost, cenné připomínky a odborné vedení při zpracování diplomové práce. Chtěla bych také poděkovat Davidu Martinimu za jeho podněty a rady při zpracovávání části zabývající se právem USA.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vymezení pojmů soukromí, soukromý a rodinný život	8
1.1 Výklad pojmů dle ESLP	8
1.2 Výklad pojmů dle Nejvyššího soudu USA.....	10
1.3 Domovní svoboda.....	12
2 Klíčové případy vývoje pojmu domovní svoboda v USA.....	13
2.1 Běžná praxe státu vs. Ochrana dána Čtvrtým dodatkem (State practise v. 4th Amendment protections).....	13
2.2 Vylučující pravidlo (Exclusionary rule).....	14
2.3 Prohlídka (Search).....	15
2.3.1 Domov (Home).....	17
2.3.2 Prostranství obklopující dům (Curtilage).....	18
2.4 Pravděpodobný důvod (Probable cause)	19
2.5 Povolení k prohlídce (Search warrant)	20
2.6 Výjimky z nutnosti prohlídky s povolením (Exceptions to the warrant requirement)....	22
2.6.1 Naléhavé okolnosti (Exigent circumstances)	22
2.6.2 Prohlídka spojená se zatýkáním (Search incident to lawful arrest)	23
2.6.3 Prohlídka prostým pohledem (Plain view doctrine).....	23
2.6.4 Souhlas s prohlídkou (Consent)	24
3 Klíčové případy vývoje pojmu domovní svoboda před ESLP	27
3.1 Pozitivní závazek	27
3.2 Negativní závazek.....	28
3.2.1 Podřazení pod čl. 8.....	28
3.2.2 Zásah ze strany orgánu veřejné moci	29
3.2.3 Zásah v souladu s právem.....	29
3.2.4 Legitimní cíl.....	34
3.2.5 Nezbytnost v demokratické společnosti.....	35
4 Srovnání pohledů na domovní svobodu	38
Závěr.....	44
Seznam použitých zdrojů.....	46
Shrnutí	51
Abstract	51
Klíčová slova.....	52
Key words.....	52

Citace čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech a Čtvrtého dodatku Ústavy Spojených států amerických

Čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech – Právo na respektování soukromého a rodinného života

- 1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.*
- 2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.*

Anglické znění:

- 1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.*
- 2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic wellbeing of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.*

Čtvrtý dodatek Ústavy Spojených států amerických

Právo národa na ochranu svobody osobní a domovní, písemností a majetku nesmí být porušováno neoprávněnými prohlídkami a konfiskacemi; nesmí být vydán rovněž žádný příkaz, který by se neopíral o zdůvodněná zjištění, doložená přísahou nebo jiným způsobem potvrzená, a který by neobsahoval přesné určení místa, které má být prohledáno, přesný popis osob, které mají být vzaty do vazby, a věcí, jež mají být zabaveny.

Anglické znění:

The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, [a] against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.

Úvod

Tématem mé diplomové práce je jedno ze základních lidských práv, právo na ochranu domovní svobody a její judikaturní vývoj. Toto právo je mnohými z nás vnímáno jako samozřejmost, ale mnohdy si ani neuvědomujeme, jak často a v jakých situacích může být do něj zasahováno.

Pro lepší pochopení současného chápání pojmu jsem se zaměřila na vývoj domovní svobody od jejího uzákonění v USA a v Evropě (konkrétně v Ústavě Spojených států amerických a v Evropské úmluvy o lidských právech) po současnost.

Dovolím si tvrdit, že jde o první či jednu z prvních prací na téma domovní svoboda s komparací jejího vývoje v USA a v Evropě. I přesto, že se mnoho publikací, které mi byly užitečnými zdroji při zpracovávání mé práce, věnuje čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech (jehož součástí je domovní svoboda), neobjevila jsem literaturu zabývající se přímo pojmem domovní svoboda v celé její hloubce.

Zatímco zdroje o evropském právním vývoji jsou v České republice dohledatelné s většími či menšími obtížemi, najít zde zdroje na dané téma vypovídající o situaci na území USA je téměř nemožné. Jde o ojedinelé kusy, většinou staršího data, které neposkytují dostatečný základ pro hlubší zkoumání současné situace. Proto věřím, že má práce může sloužit jako literatura pro bližší porozumění tohoto tématu.

V práci je použita především metoda interpretační, analytická a komparační. Metoda komparační je užita při srovnávání judikatury v Evropě a USA. Analytická metoda se využívá hlavně při rozboru a hodnocení jednotlivých judikátů, podobně jako metoda interpretační, která je použita při výkladu jednotlivých ustanovení judikátů.

Nejllepšími zdroji pro získávání informací k mé diplomové práci byly judikáty Evropského soudu pro lidská práva a judikáty Nejvyššího soudu USA. Z literatury poté *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*, od Kmece a kolektivu, především část zabývající se čl. 8 napsaná Kratochvílem a z cizojazyčných zdrojů *Law of the European Convention of Human Rights* od Harrise a kolektivu z Oxfordu. Informace o americké úpravě jsem čerpala především z konzultací a přednášek vedených Davidem Martinim, právníkem z Floridy, který se zaměřuje na lidská práva.

Mým hlavním cílem je analyzovat domovní svobodu, zaměřit se na všechny její atributy i vývoj jejího chápání, a ten podpořit významnými judikáty. To vše se zaměřením na řešení tématu v USA a v Evropě.

Práce je mimo úvod a závěr rozdělena do čtyř kapitol. Obsahem první kapitoly je vysvětlení pojmů soukromý a rodinný život podle způsobu jejich chápání Nejvyšším soudem USA a Evropským soudem pro lidská práva. Odlišuji zde tyto pojmy od pojmu soukromí.

Druhá kapitola je věnována popisu judikátů z USA v převážně chronologickém sledu. Jsou vybrány přelomové judikáty, které posunuly či změnily zákonný pohled na domovní svobodu. Jsou zde především uvedeny základní principy, kterými se řídí domovní prohlídka, vyčlenění pojmů domov a prostory, které obklopují dům. Jedna podkapitola se věnuje povolení k prohlídce a následující vysvětluje výjimky, při kterých není nutné povolení k prohlídce získat, a přesto půjde o legální zásah.

Obsahem třetí kapitoly je vývoj chápání pojmu domovní svoboda před Evropským soudem pro lidská práva. Nejprve jsou zde vymezeny rozdíly mezi pozitivními a negativními závazky, vyplývající z čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech, detailněji je poté rozebrán pětistupňový test, kterému je podrobováno zkoumání případného porušení negativního závazku plynoucího z daného ustanovení Úmluvy.

Závěrečná kapitola práce poskytuje srovnání vzniku obou důležitých ustanovení, v nichž je domovní svoboda zmíněna (Čtvrtý dodatek Ústavy Spojených států amerických a čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech) a ukázkou rozdílných problémů, které jsou v jednotlivých právních systémech řešeny. Zaměřuje se však především na celkové zhodnocení chápání domovní svobody v USA a Evropě a její výrazné odlišnosti.

1 Vymezení pojmů soukromí, soukromý a rodinný život

Na první pohled se jedná o zcela jasné pojmy, které denně používáme v běžné mluvě. Přesná definice je však složitější. A to natolik, že ji dodnes jednoznačně nedovedl neurčit ani Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP) ani Nejvyšší soud USA (dále jen Supreme Court). K jakému pojetí jednotlivé soudy došly, a jak široce či úzce jsou vykládány oba pojmy, se budu věnovat v následující kapitole.

1.1 Výklad pojmů dle ESLP

Článek 8 EÚLP je napsán velmi obecně a nelze z něj jednoznačně vyčíst definici pojmů soukromý život ani rodinný život. V žádných jiných pramenech rovněž neexistuje přesná definice těchto pojmů a to i přesto, že všichni těmto pojmům „obecně“ rozumíme a používáme je i v běžném životě. Z právního hlediska je nutné zjistit, které hodnoty do těchto pojmů řadíme, které jsou na pomezí, a které zde už nezahrneme.

Pár poznatků nám však dikce článku 8 jistě dá. Z prvního odstavce můžeme nepochybně určit čtyři základní oblasti, které tvůrci tohoto ustanovení považovali za nejdůležitější body ochrany a to – soukromý život, rodinný život, obydlí a korespondenci. Z druhého odstavce usuzujeme, že zmíněné právo není absolutním. Toto právo se často dostává do střetu s jinými základními právy člověka – např. právem na informace či svobodou projevu.¹ Není však možné nastavit pevnou hranici, od které by se posuzovalo porušení jednoho či druhého práva. Je nutné každý jednotlivý případ posuzovat zcela individuálně, se všemi okolnostmi a detaily případu.

Judikatura ESLP nám poskytuje detailnější možnost vymezení těchto pojmů. Např. v kauze *Niemietz proti Německu*² ESLP řekl, že by bylo příliš omezující limitovat pohled na soukromý život jen na vnitřní kruh (inner circle), v kterém jednotlivec může prožívat svůj osobní život dle svých představ, a z kterého bychom tímto vyřadili veškerý venkovní svět, který tento úzký kruh nezahrnuje. Respektování soukromého života musí být tvořeno z určitého stupně práva navázání a vybudování vztahů s ostatními lidskými bytostmi.³

Soukromý život tedy nelze vymezit jen na to, co se děje v místě, které považujeme za svůj domov (at' už se jedná o rodinný dům, byt či pokoj na studentské koleji). Rozumnou míru respektování soukromého života musíme nacházet i na ulici či v tramvaji.

¹ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 865 (čl. 8 EÚLP).

² *Niemietz proti Německu*, rozsudek, 16. prosince 1992, číslo 13710/88.

³ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část - Úmluva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 381.

Případ *McFeeley proti Spojenému království*⁴ podtrhl důležitost existence vnějších vztahů s okolím pro každého jednotlivce. A to na případu vězně, kteří obecně mají nejen právo střídat se se svými spoluvězni na jedné cele nebo v jedné věznici, ale je pro ně vyžadován i kontakt s okolním světem. Jako nejprísrnější trest pak pro vězně slouží tzv. samotka či odejmutí možnosti návštěv na určitou dobu. Z tohoto jasně vyplývá, že možnost kontaktu s okolím patří mezi základní lidské potřeby.

Je jednoznačné, že každý má právo na ochranu soukromého života i v prostorách mimo své obydlí a že soukromý život probíhá i na veřejnosti. Jak ho ale rozeznat a adekvátně chránit? ESLP již dříve vyslovil názor, že i osobní vztahy v rámci obchodních vztahů spadají do soukromého života⁵, stejně jako hovory soukromé hovory pracovníka prováděné ze služebního hovoru⁶. Tyto judikáty hranice vnímání rozostřily.

Lze usoudit, že styl oblékání či účesu, stejně jako poslech oblíbené hudební kapely anebo emailová konverzace ze soukromého účtu patří do soukromého života. Té části, kam nesmí vládní moc zasahovat bez zřejmé nutnosti v demokratické společnosti. Těžší je rozlišování nutnosti zásahu v případech, jako jsou omezování rodičů při volbě jména pro své dítě, povinnost očkování pro děti určitého věku, uchovávání DNA pro účely trestního řízení či možnost adopce homosexuálním registrovaným párem, neboť v těchto citlivých tématech nelze najít shodu mezi signatáři Úmluvy o ochraně lidských práva a základních svobod (dále jen Úmluva) a jednotlivé státy si nacházejí dle politické, společenské i tradičně historické situace v dané zemi hranici samy. Judikatura jednotlivých států se proto, i ve skutkově obdobných případech, může lišit.

Zatímco do soukromého života řadíme pojmy, jako jsou právo na osobní identitu, fyzickou integritu, osobní prostor, sexuální aktivity, osobní vztahy či používání osobních informací⁷, je zde ještě pojem rodinný život, který se soukromým životem souvisí, ale nejde o synonyma.

Rodinný život je vztah založený manželstvím anebo velmi blízkým vztahem potencionálního či plánovaného partnerství⁸, který lidi spolu váže většími hodnotami či potřebami, než jsou potřeby biologické jednoho k druhému.⁹

Právo na respektování rodinného života patří mezi nejšířeji uznávaná práva na celém světě. Není totiž pochyb, že vztah mezi lidmi, který je takto blízký, vyžaduje zvláštní ochranu. I respektování těchto obsáhlých práv však má své hranice a to např. právo obou manželů

⁴ *McFeeley proti Spojenému království*, rozsudek, 15. května 1980, číslo 8317/78.

⁵ *Niemetz proti Německu*, rozsudek, 16. prosince 1992, číslo 13710/88.

⁶ *Halfordová proti Spojenému království*, rozsudek, 25. června 1997, číslo 20605/92.

⁷ HARRIS, David J., O' BOYLE, Michael, WABRICK, Colin a kol. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 361 – 371.

⁸ Jak judikoval ESLP v případech *Keegan proti Irsku*, rozsudek, 26. května 1994, číslo 16969/90 a *Keams proti Francii*, rozsudek, 10. ledna 2008, číslo 35991/04.

⁹ HARRIS, David J., O' BOYLE, Michael, WABRICK, Colin a kol. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 371 – 373.

na rozvod anebo nemožnost respektování volby manželů mít dítě za všech okolností.¹⁰ Do rodinného života spadají nejen sociální vztahy, ale i kulturní aktivity, morální vztahy a peněžní aktivity.¹¹

Od soukromého a rodinného života je třeba odlišit ještě jeden pojem a to soukromí. Ani tento pojem není snadné definovat a ani judikatuře se to dosud nepodařilo. V rozhodnutí *Goodwin proti Spojenému království*¹², došel ESLP k závěru, že jde obecně o fyzickou i psychickou integritu osoby včetně sexuálního života, který je značně flexibilní a široký¹³, ale pojem soukromý život je považován za pojem ještě širší. Všimneme-li si, tak v čl. 8 je také zmíněn soukromý život a nikoli soukromí. Cíl autorů Úmluvy je zřejmý.¹⁴ Zajistit nejširší a nejkompexnější ochranu všem právům, které pod pojem soukromý život podřadíme, nebo v budoucnu budeme.

1.2 Výklad pojmů dle Nejvyššího soudu USA

Pojem soukromí byl dlouhou dobu opomíjen i v USA. Zvrat nastal v roce 1890, kdy právníci Samuel D. Warren a Louise D. Brandeis publikovali první obsáhlejší studii¹⁵ na téma soukromí (privacy). Jednalo se o reakci na případ publikace fotografie v novinách a publikování prohlášení osoby bez jejího souhlasu, což se považovalo za zásah do práva „zůstat o samotě“ (right to be let alone). Autoři zde jako první zkoumali právo člověka na jeho soukromí, které dosud nebylo zmíněno ani v Ústavě USA ani v žádném jejím Dodatku. Došli k závěru, že právo na soukromí spadá pod právo na vlastní osobnost (the immunity of the person), které je v právním systému samostatné a není třeba dokazovat závislost na jiném právu či současné porušení jiného práva.

V Evropě se tento pojem začal používat až později, a to zejména na základě mezinárodních smluv (viz čl. 8 EÚLP v roce 1950), kde byl převážně používán jako pojem „soukromý a rodinný život“.¹⁶

¹⁰ *Fretté proti Francii*, rozsudek, 26. 2. 2002, číslo 36515/97 a *Pini a ostatní proti Rumunsku*, rozsudek, 22. června 2004, číslo 78028/01 a 78030/01.

¹¹ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 874.

¹² *Goodwin proti Spojenému království*, rozsudek, 11. 7. 2002, číslo 28957/95, kde bylo judikováno, že transsexuálové mají právo na svou sexuální identitu a státy toto jejich právo musejí respektovat. Smluvní státy mají povinnost činit taková opatření, aby jednotlivcům byl umožněn přístup k informacím o jejich původu. Pokud osobě nejsou známy informace o rodičích nebo jí jsou utajovány na základě požadavku rodičů nebo na základě ochrany osobních údajů rodičů, můžeme se setkat se dvěma situacemi. Buď může stát jednotlivci informace poskytnout, nebo je odmítnout.

¹³ MATEJKA, Ján. *Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013, s. 35.

¹⁴ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 867.

¹⁵ WARREN, Samuel D., BRANDEIS, Louis D. *The right to privacy* [online]. In: Harvard Law Review, Vol. IV, No. 5, 15. December 1890 [cit. 8. února 2015]. Dostupné na <<http://faculty.uml.edu/sgallagher/Brandeisprivacy.htm>>.

¹⁶ MATEJKA, Ján. *Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013, s. 35 - 37.

Ve Spojených státech amerických se tímto problémem začali skutečně zabývat až v 70. letech 20. století v souvislosti s výskytem prvních případů na toto téma. V roce 1965 se před Nejvyšším soudem USA (dále jen Supreme Court) řešil přelomový případ *Griswold v. Connecticut*¹⁷, v jehož rozsudku Supreme Court poprvé v historii prohlásil, že Ústava USA ochraňuje právo na soukromí.¹⁸ I přesto, že Bill of Rights¹⁹ explicitně nezmiňuje pojem soukromí (privacy), soudce William O. Douglas napsal, že většina práv je prozářena touto ústavní hodnotou. Následně se nemohli soudci shodnout, zda patří ochrana soukromí spíše pod Třetí (ubytování vojáků v soukromých domech), Pátý (pravidla pro předkládání důkazů a trestů), Devátý (výpočet určitých práv Ústavou nesmí být vykládán jako popírání nebo zlehčování ostatních práv náležejících lidu) či Čtrnáctý (zaručení práv a výhod občanství) dodatek. Důležité ale je, že všichni viděli potřebu v jeho ochraně.

Následovalo použití pojmu privacy v mnoha dalších případech, nejvýznamněji se ale objevil v případě *Roe v. Wade*²⁰, ve kterém Supreme Court přiznal právo ženy na umělé přerušování těhotenství (právo na potrat) a to na základě Čtrnáctého dodatku. Stát má sice právo regulovat přerušování těhotenství, ale pouze v rámci ochrany prenatálního života a ochrany zdraví ženy. Samotné rozhodnutí je jen na pacientce.²¹

I přesto, že dosud slovo soukromí nikde v Ústavě USA nenajdeme, existují ústavní meze, které nemohou vládní orgány překročit ani tehdy, pokud sledují veřejný účel jako je např. výkon pravomocí veřejného činitele, pravomoci policejního orgánu či schvalování zákonů. Ústava USA však chrání soukromí pouze proti nestátním orgánům. Narušení soukromí jednotlivcem (odlišného od orgánů státní moci) lze odstranit pouze v rámci soudních rozhodnutí na mimostátní úrovni.²²

¹⁷ *Griswold v. Connecticut*, 381 U.S. 479, 85 S. Ct. 1678, 14 L. Ed. 2d 510 (1965). [online], [cit. 8. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=381&invol=479>>.

¹⁸ V případě se jednalo o zákaz práva státu Connecticut používat „jakékoli léky, medicínské prostředky či nástroje k účelům ochrany před početím“, čímž stát porušoval právo uvedené ve Třetím dodatku Ústavy USA a to právo na soukromí manželů (the right to marital privacy).

¹⁹ Listina práv Spojených států amerických – souhrnný název pro prvních deset dodatků k Ústavě USA, které omezují moc americké federální vlády a ukotvují základní demokratická práva. Platná od 15. 12. 1791 po ratifikaci všemi státy Unie.

²⁰ *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113, 93 S. Ct. 705, 35 L. Ed. 2d 147 (1973). [online], [cit. 8. února 2015]. Dostupné na: <<http://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/410/113>>.

²¹ Ve stejný den jako rozhodnutí v případě *Roe v. Wade* bylo vydáno i rozhodnutí v případě *Doe v. Bolton*. Jednalo se o velmi podobné kauzy – také šlo o protiústavní zasahování státu, tentokrát Georgia, do práva matky na rozhodnutí o interrupci. Kauza *Roe v. Wade* je ovšem celosvětově známá, proto ji uvádím jako příklad.

Doe v. Bolton, 410 U.S. 179, 85 S. Ct. 706, 35 L. Ed. 2d 528 (1973). [online], [cit. 8. února 2015]. Dostupné na: <<http://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/410/179>>.

²² TRIBE, Laurence H. *American Constitutional Law*. 2. vydání. Mineola: Foundation Press, 1988, s. 1302 – 1435.

I přesto se však Ústava USA, a hlavně Dodatky k ní, nevyhýbají zahrnutí soukromí do svého obsahu. Nejšířeji lze toto spatřovat ve Čtvrtém dodatku²³, kde, podle mého názoru, ač není toto slovo ani jednou zmíněno, již z prvního přečtení je jasné, že zákonodárci šlo nejen o ochranu čtyř hlavních zmíněných hodnot (osobní svoboda, domovní svoboda, písemností a majetek), ale i o zastřešující pojem všech těchto prvků, což pro mě soukromí rozhodně je.

I v dalších Dodatcích můžeme spatřovat pojem soukromí zakomponován, i když ne explicitně vysloven. Konkrétně v Prvním dodatku (svoboda vyznání, tisku, projevu, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo dodávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd), které chrání právo shromažďovací. Devátý dodatek deklaruje skutečnost, že i když není právo výslovně zmíněno v samotné Ústavě, neznamená to, že vláda tato práva osob může porušovat. Čtrnáctý dodatek pak toto celé zastřešuje poskytnutím procesních norem pro ochranu soukromí.

1.3 Domovní svoboda

Není možné obsáhnout všechny aspekty soukromého života v jedné diplomové práci. Pro šíři těchto pojmů by se jednalo o velmi povrchní vyjmenování několika základních problémů, aniž bych mohla učinit jakékoli závěry či porovnání situace v USA a Evropě, jak je mým cílem.

Proto se ve své diplomové práci budu věnovat podrobněji pojmu domovní svoboda a jejímu judikaturnímu vývoji.

²³ TINDALL, George B., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 792 – 804.

2 Klíčové případy vývoje pojmu domovní svoboda v USA

Čtvrtý dodatek Ústavy USA je velmi obsáhlý. Já se však budu věnovat jen části zabývající se domovní svobodou (right of people secure in their houses), neoprávněnými prohlídkami (unreasonable searches) a vydávání příkazu k prohlídkám (warrant/search warrant).

Tento dodatek má v americké Ústavě nezastupitelnou roli, i když mnohým Američanům dodnes není jasné, proč se částečně pravomoci v nich zmíněné překrývají se Čtrnáctým dodatkem. Čtvrtý dodatek chrání občany proti federálním orgánům ve státě – jako je např. FBI²⁴ či CIA²⁵; zatímco Čtrnáctý dodatek má za účel chránit občany proti nezákonnému jednání státních orgánů v každém z jednotlivých federálních států v USA; jde např. o státní policie či státní soudy.

Pro lepší pochopení vývoje judikatury týkající se Čtvrtého dodatku jsem sestavila následující strukturu:

2.1 Běžná praxe státu vs. Ochrana dána Čtvrtým dodatkem (State practise v. 4th Amendment protections)

Prvním přelomovým případem se stal spor s názvem *Weeks v. United States*²⁶. Jednalo se o případ, kdy policie zatkla pana Fremonta Weekse v zaměstnání. Jiní policisté vstoupili bez povolení k domovní prohlídce do jeho domu, a jako důkazy posbírali papíry a články, které následně předali policejnímu veliteli (US Marshal). Ještě téhož dne se policisté do domu vrátili, opět bez povolení k prohlídce, tentokrát také s policejním velitelem. Zabavili v domě dopisy a obálky, které našli v zásuvce stolu. Tyto dokumenty pak byly použity proti panu Weeksovi u soudu (přepravování tiketů do loterie pomocí pošty, což bylo v té době federálním zločinem). Soudci Supreme Court se jednohlasně shodli na tom, že tímto došlo k porušení ústavních práv pana Weekse. A to nejen v tom bodě, kdy policisté (jako aktéři státu) vnikli do jeho domu bez povolení (porušení Čtvrtého dodatku č. 1), ale i nezákonným zabavením věcí v jeho domě (porušení č. 2). Co bylo novinkou, je prohlášení, že i nevrácení takto získaných věcí, o které pan Weeks před soudem nižšího stupně žádal, a čemuž nebylo vyhověno, je jednání odporující právům chráněných Čtvrtým dodatkem (porušení č. 3). Šlo o první vyslovení tohoto názoru soudem. Později se začal uplatňovat název vylučující pravidlo (exclusionary rule).

²⁴ Zkratka pro *Federal Bureau of Investigation*. Více informací najdete na webových stránkách FBI. [online], [cit. 15. února 2015]. Dostupné na: <<http://www.fbi.gov/about-us/quick-facts>>.

²⁵ Zkratka pro *Central Intelligence Agency*. Více informací najdete na webových stránkách CIA. [online], [cit. 15. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.cia.gov/about-cia/todays-cia>>.

²⁶ *Weeks v. United States*, 232 U.S. 383, 461 S. Ct. 1914 (1912). [online], [cit. 17. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=232&invol=383>>.

V dané kauze jsou podstatné tyto události: Pan Weeks byl zatčen v práci; nebyla tudíž nutnost policie vstupovat do jeho bytu pro zadržení jeho osoby. Nejednalo se ani o nutné prohlédání jeho obydlí z národních bezpečnostních důvodů (např. ohlášení bombového útoku). Šlo tedy o neoprávněné a navíc několikanásobné vniknutí do prostoru, kde je chráněno jeho soukromí.

Čtvrtý dodatek chrání obecně osoby, ne místa. Existuje však jedna výjimka a to ochrana domova. Toto právo se uplatňuje již od koloniálních dob Anglie²⁷, kde je zakotveno pravidlo „Můj dům, můj hrad“ (Every man's home is his castle.²⁸) Pravidlo je v americké kultuře zakotveno natolik, že pro ospravedlnění jeho porušení musí mít obhájce nejen „neprůstředné argumenty“, ale i souhlas většiny americké veřejnosti (neoficiální pravidlo určující vítěze sporu). V daném případě měla veřejnost stejný názor jako soudci, kteří došli k jednomyslnému verdiktu. Práva pana Weekse porušena byla.²⁹

2.2 Vylučující pravidlo (Exclusionary rule)

Pravidlo zabráňující státním orgánům použít jako důkazy u soudu ty věci, které byly získány během nelegálního prohlédání majetku, stejně jako zákaz použití vynucených výpovědí před soudem³⁰. I když se nám to dnes může zdát zcela běžné, soudem bylo toto pravidlo potvrzeno až v roce 1914 právě ve výše zmíněném případě *Weeks v. United States*. Celý případ se však opíral jen o Čtvrtý dodatek a o zásahy ze strany federálních orgánů. Nikdo nedovodil platnost tohoto ustanovení na státní orgány, až do případu *Mapp v. Ohio*³¹.

V tomto případě policisté státu Ohio po anonymním telefonátu nejprve chtěli učinit prohlídku domu paní Mapp, která jim to, po telefonní poradě s právníkem, neumožnila. Policisté se vrátili po pár hodinách zpět, vnikli do domu na základě dokumentu, který sami označili za povolení k domovní prohlídce. Paní Mapp ani jejímu, nyní už přítomnému, právníku toto povolení však neukázali. Když Mapp policistovi papír vytrhla a snažila se ho schovat, nasadili jí

²⁷ ADAMS, George Burton, STEPHENS, Henry Morse. *Select Documents of English Constitutional History*. 1. vydání. New York: The Macmillan Company London, 1904, s. 100. Viz Acts of Parliament of 2 Ed. III (Statute of Northampton) a 5 Rich II (Forcible Entry Act 1381).

²⁸ V USA známé také pod názvem „Castle law“ či „Castle doctrine“. Teorie užívána hlavně v USA, Austrálii či Izraeli. Zjednodušeně jde o právo vlastníka domu použít jakoukoli sílu (tedy i smrtící) k ochraně svého vlastního domu.

²⁹ *Weeks v. United States*, 232 U.S. 383, 461 S. Ct. 1914 (1912). [online], [cit. 17. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=232&invol=383>>.

³⁰ BLOOM, Robert M. *Searches, Seizures, and Warrants: A Reference Guide to the United States Constitution*. 2. vydání. Santa Barbara: Praeger Publishers, California, USA, 2003, s. 19.

³¹ *Mapp v. Ohio*, 367 U.S. 643, 170 Ohio St. 427, 166 N.E.2d 387 (1961). [online], [cit. 21. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/367/643#writing->>>.

pouta pro „agresivitu“. Prohledali její dům, zabavili obscénní materiály³² (což nebyl ani původní důvod, proč měli do domu namířeno) a na jejich základě byla paní Mapp obviněna a prohlášena vinou. I přes několikeré vyžádání, dokument, který měl být povolením k domovní prohlídce, nebyl nikdy během celého procesu předložen.³³

Případ *Weeks v. United States* založil platnost vylučujícího pravidla pro federální soudy a federální orgány. Mělo by být ale toto pravidlo rozšířeno i na jednání státních orgánů a soudů? V této otázce byl zlomový právě případ *Mapp v. Ohio*, kdy se většina soudců shodla na tom, že pokud by vylučující pravidlo platilo jen pro federální orgány, a ne pro státní, bylo by snadné obcházet toto pravidlo výpomocí státních orgánů vždy, když se to federálním nepodaří udělat zákonně a získat povolení k prohlídce. Cílem Ústavy USA je podle jejich slov respektování ústavně zaručených práv pro každého občana v každém státě USA.³⁴ I přesto, že ve Čtrnáctém či Desátém dodatku (na které se v případě hojně odkazovalo) není zmíněna přímá ochrana obydlí, je častým jevem dovozování potřebných pravidel jinak než jazykovým výkladem. Zde jde o teleologický výklad celého myšlenkového základu a cílů Ústavy.

2.3 Prohlídka (Search)

Tento pojem nemá v americkém právu dosud, i přes velké množství judikatury zabývající se tímto tématem, přesnou definici. Byly určeny jeho základní hranice – viz případ *United States v. Jacobsen*³⁵, ve kterém bylo řečeno: „...Čtvrtý dodatek chrání dva typy očekávání. Jedním z nich je prohlídka, která je vykonávána takovým způsobem, jímž je porušeno předpokládané soukromí (*expectation of privacy*) a společnost (obecně) považuje takový zásah za narušení.“

Proč tato definice není postačující? Nejen, že nelze zkoumat názor společnosti jako celku u každého jednotlivého případu, ale i samotné okolnosti jednotlivých kauz jsou natolik komplikované, že shoda ve společnosti jednoduše nepanuje.

Pojem předpokládané soukromí byl poprvé použit v případě *Katz v. United States*³⁶, ve kterém se řešilo, zda odposlouchávání veřejné telefonní budky agenty FBI, a to pomocí elektronického dálkového zařízení se záznamem umístěného na vnější straně budky, je zásahem

³² Držení a uchovávání obscénních či pornografických materiálů bylo zakázáno zákonem státu Ohio a Mapp byla odsouzena k sedmi letům vězení za tento čin.

³³ *Mapp v. Ohio*, 367 U.S. 643, 170 Ohio St. 427, 166 N.E.2d 387 (1961). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/367/643#writing>>.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ *United States v. Jacobsen*, 466 U.S. 109 (1984). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/466/109/case.html>>

³⁶ *Katz v. United States*, 389 U.S. 347 (1967). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/389/347>>.

do soukromí či nikoli. Soudci se zabývali těmito spornými body: 1. Žádný agent nečinil odposlech osobně u telefonní budky. Šlo o zařízení, které odposlouchávání umožnilo (což bylo podle nižších soudů v pořádku, protože nedošlo k žádnému reálnému zásahu do soukromí ze stran orgánů státní moci). Zda je tedy nutný fyzický zásah osoby, aby se jednalo o prohlídku. 2. Zda je telefonní budka, umístěnou na veřejném prostranství, stále ještě možné považovat za místo hodné ochrany soukromí či nikoli. 3. A pokud je budka chráněna Čtvrtým dodatkem, zahrnuje pojem soukromí i to, co osoba v budce řekne během telefonního hovoru?³⁷

Nejjasněji celý případ vysvětlil ve svém stanovisku soudce Stewart, který řekl, že pokud někdo vstoupí do telefonní budky, zavře za sebou dveře a zaplatí za hovor, je oprávněn počítat s tím, že jeho hovor bude učiněn soukromě. Nehledě na to, jestli je nebo není na veřejném prostranství. Důležitý je zde fakt, že zavřené dveře označují to, že osoba si nepřeje sdílet obsah hovoru s ostatními. Stejně jednoduše vysvětlil i používání elektronického zařízení – jednalo se podle něj o zásah do soukromí a je jedno, zda ho učinil agent FBI osobně anebo pomocí techniky. Stále jde o zásah neoprávněný.³⁸

Ve výroku soudci zmínili kompozici dvou složek pojmu předpokládané soukromí. Objektivní a subjektivní. Jako určující prvek je u soudu prvek objektivní (to, co si obecně myslí společnost), protože subjektivní složka (to, co jedinec sám považuje místo za místo hodné k ochraně jeho soukromí) lze před soudem předstírat velmi snadno a není zjištělná. Pro splnění požadavků předpokládaného soukromí však musí být obě složky uplatněny³⁹ (nepřichází v úvahu ani varianta, kdy objektivní složka by se aplikovala, ale subjektivně by jedinec neočekával ochranu svého soukromí na daném místě).

Následovala řada soudních sporů o to, zda např. v místech jako hotelový pokoj⁴⁰, cela ve věznicích⁴¹, veřejné toalety⁴² či osobní automobil⁴³ může člověk rozumně očekávat soukromí či nikoli.

Soud vždy dospěl k názoru, že je třeba zvážit povahu prostoru a to, jak velkou míru

³⁷ FBI během zmíněného telefonického hovoru získala důkazy proti panu Katz a obvinila ho ze spáchání trestného činu nelegálního převádění sázkových tiketů z Los Angeles do Miami a Bostonu. Katz byl usvědčen pouze na základě nahrávek.

³⁸ *Katz v. United States*, 389 U.S. 347 (1967). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/389/347>>.

³⁹ Martini, David. *The 4th Amendment*. (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 14. října 2013.

⁴⁰ *Minnesota v. Carter*, 525 U.S. 83, 569 N.W. 2d (1998). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.findlaw.com/mn-supreme-court/1226407.html>>.

Stoner v. California, 376 U.S. 483 (1964). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=376&invol=483>>.

⁴¹ *Hudson v. Palmer*, 468 U.S. 517, 530 (1984). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/468/517>>.

⁴² *Hill v. United States*, 368 U.S. 424 (2005). [online], [cit. 22.02.2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.findlaw.com/us-8th-circuit/1308247.html>>.

⁴³ *Rakas v. Illinois*, 439 U.S. 128, 99 S.Ct. 421, 58 L.Ed. 2d 387 (1978). [online], [cit. 22. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/439/128>>.

soukromí poskytuje. Například toaleta je soukromý či dokonce velmi intimní prostor, ale toaleta v nákupním středisku má zcela jiný charakter od toalety umístěné v domě. Je to prostor, který obvykle s nikým nesdílíme, ale i zde se najdou výjimky: pomoc nemohoucímu či návštěva toalety s dítětem. Proto je tak nesmírně těžké definovat místa, kde se soukromí považuje za absolutní. Vše je totiž relativní a natolik závislé na všech okolnostech případu (lépe nazváno reálném životě lidí), že tato místa určit nelze.

2.3.1 Domov (Home)

Vyvstala otázka, do jaké míry mohou zasáhnout orgány veřejné moci do těch míst, které lze jednoznačně určit jako ta, kde se uplatňuje ochrana soukromí odůvodněně – domov. Zajímavým případem byl *Kyllo v. United States*⁴⁴, kdy policie zkoumala termo kamerami Kyllův dům. A to nejen náhodně, ale naopak zcela systematicky a účelově. Kamery a záznamová zařízení ukazovala na velký rozdíl vyřazovaného tepla z různých částí jeho domu a na základě těchto informací získali policisté povolení k prohlídce, při které objevili v jeho domě pěstírnu marihuany. Zdánlivě v tomto případě není žádný problém – policisté měli zákonné povolení, důkazy byly jasně usvědčující a *Kyllo* neprohlašoval, že pěstírna není jeho. *Kyllo* měl výborný způsob obrany – obhajoval se tím, že termo kamery jsou prohlídka a k ní, jako takové, policie povolení neměla. Policie argumentovala tím, že kamerami nenarušuje soukromí proto, že jimi nelze určit aktivity, které byly v domě prováděny. Lze jimi měřit jen teplota.⁴⁵ Veřejnost⁴⁶ i soudci Supreme Court se shodli na tom, že všechny detaily pocházející z domu (včetně teploty) patří do soukromí,⁴⁷ které je chráněno a k jeho narušení je třeba povolení. Jasně tímto stanovili hranice, že není třeba fyzického vniknutí do prostoru, stačí soustavnější (ne náhodně) shromažďování dat ze soukromí jiného a jednání se hodnotí jako porušující Čtvrtý dodatek Ústavy.

Které přístroje či technologie lze stále bez přílišného zasahování do soukromí jedince použít a které tuto křehkou hranici již překračují? A jak to spolehlivě určit? Obecně lze říci, že policisté procházející se po veřejném prostranství či projíždějící se v autě⁴⁸, nenarušují soukromí pohledem (pozorováním okolí), mohou dokonce i nahlédnout přes plot (tedy se chovat

⁴⁴ *Kyllo v. United States*, 533 U.S. 27, 121 S. Ct. 2038 (2001). [online], [cit. 24. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supct/html/99-8508.ZO.html>>.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Případ vyvolal velké ohlasy v celých Spojených státech amerických. Byly zde demonstrace, veřejné diskuse i pořady v televizi věnované této problematice.

⁴⁷ Volba dopadla 5 ku 4 hlasům. Soudce Steven ve svém disentujícím stanovisku souhlasil s většinou, ale namítal, že kdokoli na ulici si mohl všimnout zvláštní teploty sálající ze zdi domu, stejně jako typického zápachu při pěstování marihuany. Ke stejnému závěru mohlo vést i to, že sníh kolem určitých částí domu taje rychleji, než jinde. Tímto však policie neargumentovala a pravděpodobně to ani nezjišťovala, proto se těmito jasnými důkazy, které by získání povolení k prohlídce učinily legitimní, nezabývali.

⁴⁸ Viz odůvodnění Supreme Court v případě *Kyllo v. United States*, 533 U.S. 27, 121 S. Ct. 2038 (2001). [online], [cit. 24. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supct/html/99-8508.ZO.html>>.

jako kterýkoli náhodný kolemjdoucí), či si za tmy posvítit baterkou, aby si místo mohli lépe prohlédnout.⁴⁹

Proč je použití baterky zcela v souladu se zákonem, ale použití termo kamery již zákon porušuje? Obecně jsou povoleny všechny prostředky, které zlepšují schopnosti člověka, ale zároveň mu nedávají schopnosti, které neměl a ani teoreticky mít nemohl. Baterka zlepšuje noční vidění, ale termo kamera umožňuje vidět skrze zdi a navíc věci, které normálnímu člověku běžně viditelné nejsou. Nemusí se však jednat jen o moderní technologie. Policista nemá právo použít ani žebřík, aby nahlédl přes vysoký plot. Přistavením žebříku k plotu si odstraňuje překážku, která zjevně slouží určitému účelu a vylepšuje si své možnosti rozhledu za vlastníkem stanovené hranice.⁵⁰

2.3.2 Prostranství obklopující dům (Curtilage)

Mezníkem při určování, kam až dosahuje ochrana soukromého života týkající se obydlí, byl případ *United States v. Dunn*⁵¹. Speciální agent policie zaměřený na vyšetřování drogových deliktů zjistil, že pan Dunn nakoupil velké množství chemikálií užívaných k výrobě drog. Viděl obviněného umisťovat tyto chemikálie do stodoly na jeho ranči. Ranč byl obehnan několika různými ploty podél celého jeho celého obvodu a také dům, stojící uprostřed, byl obehnan samostatným plotem. Dům byl umístěn asi 50 yardů⁵² od zmiňované stodoly. Bez povolení k prohlídce, agent překročil několik plotů obehávající ranč, přes okno nahlédl do stodoly, ucítil podivný zápach a baterkou svítil dovnitř. Na základě získaných stop obdržel u soudu povolení k prohlídce, při které se drogy ve stodole našly. Dunn se bránil tím, že prvotní vstup agenta byl porušováním Čtvrtého dodatku a tak jsou všechny důkazy získané následnou domovní prohlídkou nepoužitelné u soudu (fruit of the poisonous tree⁵³). Soudy nižších stupňů v US právně určovaly tento problém odlišně, proto nakonec případ skončil až u Nejvyššího soudu. Ten sestavil „návod“ na určení, zda daný prostor náležící do vlastnictví osoby je možné považovat za prostor chráněný Čtvrtým dodatkem. 1. Vzdálenost od obytné části domu (Stodola byla umístěna skoro 50 metrů od domu, nebyla jeho přímou součástí.) 2. Ohraničení plotem (Kolem

⁴⁹ *Lee v. United States*, 274 U.S. 559, 563 (1927). [online], [cit. 26. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/cgi-bin/getcase.pl?court=us&vol=274&invol=559#563>>.

⁵⁰ Martini, David. *The 4th Amendment*. (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 14. října 2013.

⁵¹ *United States v. Dunn*, 480 U.S. 294 (1987). [online], [cit. 26. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=480&invol=294>>.

⁵² Přibližně 46 metrů.

⁵³ Právní teorie překládána jako „ovoce z otráveného stromu“. Důkazy získané nelegální cestou (prohlídkou bez povolení například) nelze u soudu použít proti obviněnému. Pokud je totiž zdroj (tree), nelegální, poté i důkazy (fruit) jsou nelegální. Tato teorie byla poprvé popsána v případě *Silverthorne Lumber Co. v. United States*, 251 U.S. 385 (1920). [online], [cit. 26. února 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/251/385/case.html>>.

celého pozemku bylo několik plotů, ale ten nejvyšší, kolem rodinného domu, stodolu nezahrnoval.) 3. Účelové využití daných prostor (Stodola nebyla využívána k intimním ani soukromým aktivitám rodiny.) 4. Způsob ochrany zamezující vniknutí náhodným kolemjdoucím. (Stodolu odděloval od chodníku jen plot, sloužící spíše jako ochrana pře únikem domácích zvířat, než před vstupem kolemjdoucích.) V daném případě se Supreme Court shodl na tom, že policista nezasahoval do soukromí pana Dunna, nevstoupil do stodoly ani jiných zavřených částí jeho obydlí a pohyboval se jen na otevřeném nezabezpečeném prostoru.⁵⁴

Tento prostor se nazývá tzv. open field a poprvé byl judikován v případě *Hester v. United States*⁵⁵, kde určili, že jde o prostor, který je veřejnosti volně přístupný, i přesto, že patří do soukromého vlastnictví osoby (nejde o veřejné prostranství), ale pohyb na něm není nijak omezen a prohlídka bez povolení od soudu je zcela v souladu se Čtvrtým dodatkem. Dokonce ani cedule s jasně viditelným nápisem Soukromý pozemek, vstup zakázán (No Trespassing), umístěné ve větší vzdálenosti od obytné části domu nejsou dostatečnou ochranou.⁵⁶

2.4 Pravděpodobný důvod (Probable cause)

Odůvodněné podezření podporované okolnostmi, které dostatečně ospravedlňují víru opatrné osoby v to, že některé skutečnosti jsou pravdivé.⁵⁷ Takto zní jedna z mnoha definic vysvětlující pravděpodobný důvod.⁵⁸ Jedná se o stav, který nestačí k přesvědčení obezřetné osoby, aby vydala povolení k prohlídce, ale jde o takovou míru pravděpodobnosti, která je snadno uvěřitelná a obvykle i podpořená fakty.⁵⁹

Představíme-li si stupnici, pravděpodobný důvod je okolo 20 % jistoty obecně znalého člověka a jeho přesvědčení, že je důvod si myslet, že osoba páchá trestný čin. Nižší hranice - cca do 5 % - jde o stav pocitu, nebo předtuchy (hunch), do 15 % je odůvodněné podezření (reasonable suspicious), okolo 50 % pak převaha důkazů (preponderance of evidence), kolem

⁵⁴ *United States v. Dunn*, 480 U.S. 294 (1987). [online], [cit. 26. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=480&invol=294>>.

⁵⁵ *Hester v. United States*, 265 U.S. 57, 44 S.Ct. 445; 68 L.Ed. 898 (1924). [online], [cit. 27. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/265/57>>.

⁵⁶ *Oliver v. United States*, 466 U.S. 170, 104 S. Ct. 1735; 80 L.Ed. 2d 214; 1984 U.S. LEXIS 55 (1984). [online], [cit. 27. února 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/466/170/case.html>>.

⁵⁷ HANDLER, J. G. *Ballentine's Law Dictionary: Legal Assistant Edition*. 1. vydání. Albany, NY: Delmar Publishers, 1994, s. 275.

⁵⁸ Existuje spousta definic pro tento pojem. Všechny vystihují stejný fakt, ale žádná není natolik dokonalá, aby mohla být uznána za přesně popisující obsah tohoto jevu. I Supreme Court, a to v případě *Brinegar v. United States*, 338 U.S. 160 (1949), vytvořil svou vlastní definici pravděpodobného důvodu. Jde podle nich o jev, který „*že sám o sobě dostatečně ospravedlnit, pokud fakta a okolnosti v souvislosti se znalostmi policisty, jsou dostatečně uvěřitelné k tomu, aby při veškeré opatrnosti mohl být učiněn závěr, že trestný čin je páchan*“.

⁵⁹ CARMEN, Rolando del. *Criminal Procedure: Law and Practise*. 1. vydání. Boston: Cengage Learning, 2013, s. 68.

70 % vše začíná být jasné a přesvědčivě vypadající, pokud dosáhne hranice k 90 %, jedná se o stav nazývaný nade vši pochybnost (beyond the reasonable doubts).⁶⁰

I tyto pomyslné hranice však prošly vývojem. Supreme Court se v roce 1964 zabýval případem *Aguilar v. Texas*⁶¹, kdy rozhodl, že i povolení k prohlídce, vystavené na základě informace z doslechu bez současného přímého svědectví příslušníka policie, je oprávněné. Spolu s případem *Spinelli v. United States*⁶² v roce 1969, ve kterém šlo o informátorský tip o páčání zločinu, při kterém obžalovaný cestoval mezi státy, nebyl však jasně určující a jen odkazoval na „jakési“ páčání zločinu“, což Supreme Court nepovažoval za dostačující; vytvořil tzv. Aguilar-Spinelli test.⁶³ Ten se uplatňoval při určování opodstatněnosti prohlídek obydlí s povolením či bez, vždy však na základě anonymního udání či informátorského tipu.

Tento test byl nahrazen pravidlem souhrnu okolností (The totality of circumstances rule)⁶⁴ a to v roce 1983 v rozhodnutí *Illinois v. Gates*⁶⁵, ve kterém šlo také o anonymní tip informátora. Tentokrát se zcela detailním popisem (místa bydliště, každodenního chování, místa obchodů, způsob cestování). Supreme Court uznal, že existuje více důkazů pro usvědčení Gatesových ze zločinu než jen anonymní dopis. Dopis jako takový by nezakládal pravděpodobný důvod dostatečný pro vydání povolení k domovní prohlídce. A hlavně, v rámci Aguilar-Spinelliho testu by bylo velmi nesnadné odkázat jen na jeden anonymní dopis, takže by to v tomto případě skončilo neúspěchem a zločinci by nebyli dopadeni. To byl jeden z hlavních argumentů pro zrušení tohoto testu.⁶⁶

2.5 Povolení k prohlídce (Search warrant)

Soudní příkaz vydaný soudcem, který povoluje jinak nelegální aktivitu, která by porušovala práva jednotlivce, a opravňuje osobu uvedenou na příkazu k výkonu vymezených činností.⁶⁷

Aby bylo povolení zákonné, musí splnit pět prvků: 1. vydáno nezákonným a nestranným soudcem; 2. na základě ujištění či příslibu orgánu, kterému je povolení vydáváno;

⁶⁰ Martini, David. *The 4th Amendment*. (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 14. října 2013.

⁶¹ *Aguilar v. Texas*, 378 U.S. 108 (1964). [online], [cit. 28. února 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=378&invol=108>>.

⁶² *Spinelli v. United States*, 393 U.S. 410 (1969). [online], [cit. 28. února 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/393/410/>>.

⁶³ Znáám také pod názvem Two-pronged test. Má dvě složky: 1. Soudce podepisující povolení k prohlídce musí být informován o důvodech, které stály za uznáním toho, že informace jsou pravdivé a důvěryhodné. 2. Soudce podepisující povolení k prohlídce musí být informován o zásadních okolnostech, které ověřují to, že informátor je spolehlivý.

⁶⁴ Tzv. Gate's test.

⁶⁵ *Illinois v. Gates*, 462 U.S. 213 (1983). [online], [cit. 28. února 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/462/213>>.

⁶⁶ Jednotlivé státy mají pravomoc určit si jiné standardy, než jaké jim určuje federální Ústava. V šesti státech – jmenovitě: Aljaška, Massachusetts, New York, Tennessee, Vermont a Washington – odmítli na státní úrovni v trestních případech aplikovat Gate's test a stále udržují platnost Aguilar-Spinelliho testu.

⁶⁷ BOUVIER, John. *A Law Dictionary: Adapted To The Constitution And Laws of The United States of America and of The Several States of The American Union*. 6. vydání. Philadelphia: Childs & Peterson, 1856, s.2455 .

3. pravděpodobný důvod; 4. podrobný popis detailů (který se liší u každého druhu povolení); 5. platnost. Pokud některý z těchto bodů chybí, povolení je neplatné a případná prohlídka učiněná na jeho základě je protiústavní.

Existují tři základní druhy soudních příkazů – k prohlídce (search warrant), k zatčení (arrest warrant) a k souzení trestu smrti (execution warrant, black warrant).⁶⁸

Povolení k prohlídce má tyto obsahové náležitosti. Je vystaven soudcem s přesným určením místa, kde má být prohlídka vykonána; určením vlastníka nemovitosti (vlastníka movité věci, mluvíme-li např. o automobilu); uvedením důvodu, pro který je prohlídka vykonávána a výčtem věcí, které jsou podrobeny prohlídce. Existují však tři výjimky, které stanoví, že věc může být podrobena prohlídce i tehdy, pokud: 1. orgán objeví danou věc během prohlídky povoleného místa; 2. věc je samovolně ložena v prostoru, který je podroben prohlídce; 3. orgán má pravděpodobný důvod věřit, že i přesto, že věc není uvedena ve výčtu na povolení k prohlídce, má být součástí prohlídky.⁶⁹

Preciznost určování místa výkonu prohlídky se ukázala jako klíčová v případě *Maryland v. Garrison*⁷⁰, kdy policie uskutečnila prohlídku dle příkazu, na kterém bylo uvedeno „3. patro“, ale s původním cílem prohledat jen byt pana McWebbse. Ve třetím patře domu se nacházely byty dva a policie tak na základě povolení učinila prohlídku v obou oddělených bytech a v obou z nich našla drogy, tedy důkazy ke spáchanému zločinu. I přes velké snahy pana Garrisona přesvědčit Supreme Court o tom, že povolení bylo chybně vydáno, a proto je neústavní, Supreme Court rozhodl v jeho neprospěch. Policisté dle jeho názoru jednali v dobré víře a jednali jen podle instrukcí uvedených na povolení.

V případě *Lo-Ji Sales, Inc. v. New York*⁷¹ bylo sice místo prohlídky určeno správně, ale nebylo zde přesně určeno, které věci mají být přesně účelem prohlídky. Povolení k prohlídce bylo vydáno kvůli zabavení dvou kopií filmu a „podobných předmětů“. Při prohlídce došlo k zabavení více než osmi set filmů, knih a časopisů. Povolení bylo dodatečně (po policejním úkonu) doplněno o soupis všech zabavených věcí a podepsáno soudcem. Tento postup byl stanoven za protiústavní z důvodů porušení neutrality soudce, porušení zákona soudcem a provedením prohlídky na základě nelegálního povolení.

⁶⁸ Celkem existuje osm druhů soudních příkazů, tyto tři jsou považovány za základní a nejčastěji užívané (k trestu smrti hlavně v minulosti).

⁶⁹ Martini, David. *The 4th Amendment.- second part* (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 28. října 2013.

⁷⁰ *Maryland v. Garrison*, 480 U.S. 79 (1987). [online], [cit. 2. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/480/79/case.html>>.

⁷¹ *Lo-Ji Sales, Inc. v. New York*, 442 U.S. 319 (1979). [online], [cit. 2. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/442/319/>>.

2.6 Výjimky z nutnosti prohlídky s povolením (Exceptions to the warrant requirement)

Právo Spojených států amerických právo zná šest ustálených typů případů, kdy prohlídka bez povolení je stále v souladu se zákonem. Dvěma z nich, výjimky týkající se prohlídky automobilů a prohlídky skladů, se nebudu zabývat, neboť spadají mimo rámec domovní svobody.

2.6.1 Naléhavé okolnosti (Exigent circumstances)

Naléhavé okolnosti ospravedlňují vstup do obydlí bez povolení za účelem zatčení člověka obviněného ze zločinu anebo kvůli prohlídce týkající se závažného trestného činu za splnění následujících podmínek (alternativně): 1. pronásledování prchajícího zločince; 2. zabránění bezprostřednímu zničení důkazů; 3. nezbytnost zabránění úniku zločince; 4. nebezpečí újmy policejnímu orgánu či ostatním. Tyto výjimky však obecně neplatí pro přestupky a přečiny, vztahují se jen na osoby, které spáchaly zločin.⁷²

Vstup bez povolení je rovněž umožněn policejnímu orgánu v případech, kdy je potřeba urgentně reagovat na mimořádné události, jako je např. důvodné podezření policie, že uvnitř domu je osoba, která je v nouzi a potřebuje pomoci. Avšak v těchto případech, se policie chová stejně jako správce domu, ne jako státní orgán.

Dvě výše zmíněné podmínky pro ospravedlnění prohlídky obydlí bez povolení byly splněny v případě *Warden v. Hayden*⁷³, ve kterém byl lupič prchající z místa činu pronásledován dvěma taxikáři, kteří kontaktovali policii. Pan Hayden utekl do svého domu, kde policie přijela velmi krátce po činu. Svolení k prohlídce dostala policie od manželky pana Haydena. Během ní objevila oblečení a zbraně⁷⁴ shodující se s popisem věcí užitých během loupeže. Policie během tohoto rychlého zásahu přímým pronásledováním zločince zabránila jeho útěku a při prohlídce zajistila důkazy. Ty se však nedaly u soudu použít, neboť v dané situaci, bránění úniku ozbrojeného zločince, bylo pátrání po oblečení nepotřebné. Šlo o porušení pravomocí orgánu svěřených a spadají do kategorie „fruit of the poisonous tree“.

Oblečení spadá do kategorie důkazů, které nelze zničit snadno a nenávratně ihned po činu. Mezi opačné důkazy patří např. odebrání vzorku krve pro zjištění přítomnosti a množství alkoholu v ní.⁷⁵

⁷² Martini, David. *The 4th Amendment.- second part* (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 28. října 2013.

⁷³ *Warden v. Hayden*, 387 U.S. 294 (1967). [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/387/294/case.html>>.

⁷⁴ Zbraně a oblečení, které měl pachatel na sobě během vloupání, byly nalezeny na různých místech v bytě – v bubnu pračky, pod matrací a v zásuvce skříně.

⁷⁵ *Schmerber v. California*, 384 U.S. 757 (1966). [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/384/757/case.html>>.

2.6.2 Prohlídka spojená se zatýkáním (Search incident to lawful arrest)

Současně se zatýkáním osoby umístované do vazby může policista, bez ohledu na to, zda má či nemá podezření o tom, že zatýkaná osoba má v držení zbraně, důkazy či skrývá jiné nebezpečné osoby, provést prohlídku bez povolení v těch prostorách, ve kterých má nad ním zatýkaná osoba dohled či v prostorách s těmito místy přilehlými (uvažujeme-li o bytě, pak jde např. o sklad či garáž). Dojde-li k zatčení v domácnosti, skříň, poličky i jiný nábytek může být také podroben této prohlídce. Prohlídka zahrnuje i letmou vizuální kontrolu místností a okolí za účelem nalezení ukrývajících se osob. Může však trvat jen tak dlouho, dokud trvá důvodné podezření, že se tam někdo ukrývá, nejdéle však jen po dobu trvání zatýkání.

Prohlídka však nepřichází v úvahu vždy. Prvotní úkol policisty je zatknout podezřelého. Proto musí při zatýkání zvažovat, zda je prohlídka bezpečná pro něj samotného (zda počet policistů je dostačující k počtu zatýkaných), jak daleko je samotný zatýkácí proces (zda-li má zatýkaný jen ruce za zády nebo už nasazená pouta), celkovou tělesnou konstrukci zatýkaného (z bezpečnostních důvodů, nástrahy možného útoku), v jakém prostoru se nachází (velikost, možnost útěku, vzdálenost od okolních domů) a v neposlední řadě i charakter prohledávaných prostor (zda-li jsou otevřené, uzavřené či uzamčené).⁷⁶

Případ *Chimel v. California*⁷⁷ ustanovil hranice přijatelné prohlídky, které jsou již dnes zakomponovány do definice prohlídky během zatýkání. V daném případě policie detailně prohledala celý dům, tedy i místnosti, kde nad nimi neměl zatýkaný dohled a které nebyly bezprostředně spojeny s místem, kde byl zatčen. Většina soudců⁷⁸ se shodla na porušení Čtvrtého i Čtrnáctého dodatku takovouto širokou prohlídkou. Od této doby se uplatňuje tzv. Chimelovo pravidlo (Chimel rule) pro stanovení možné šíře prohlídky.

2.6.3 Prohlídka prostým pohledem (Plain view doctrine)

Spatří-li kterýkoli policista během své přítomnosti na daném místě objekt, u kterého má pravděpodobný důvod věřit, že je usvědčujícího charakteru, může ho bez povolení legálně zabavit při splnění těchto tří podmínek: 1. policista spatří objekt během provádění prohlídky domu s povolením⁷⁹; 2. policista má právo fyzicky vstoupit do objektu; 3. pašované zboží, důkazy ke spáchanému trestnému činu či předměty podobné povahy jsou patrné na pohled během

⁷⁶ AARONSON, David E.; WALLACE, Rangeley. A Reconsideration of the Fourth Amendment's Doctrine of Search Incident to Arrest. *Georgetown Law Journal*, 1975, roč. 64, s. 53 – 84.

⁷⁷ *Chimel v. California*, 395 U.S. 752 (1969). [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/395/752/case.html>>.

⁷⁸ Hlasování dopadlo v poměru 7 ku 2.

⁷⁹ Případy, kdy policista neprovádí prohlídku, ale věci zabaví během zatýkání proto, že je vidí (bez samotné nutnosti objekt prohledávat) spadají pod zákonnou výjimku prohlídky prostým pohledem, ne pod výjimku prohlídky během zatýkání.

náhodného pozorování okolí. Toto jsou podmínky judikované Supreme Court v rozhodnutí *Horton v. California*⁸⁰, a které jsou nyní slouží jako definiční znaky prohlídky prostým pohledem.

Supreme Court rozšířil možnosti prohlídky prostým pohledem také o „prostý dotyk“ (plain touch) a to v případě *Minnesota v. Dickerson*⁸¹. K tomuto se policista může uchýlit pouze v případě, kdy prohledává podezřelého ohmatem a spatří na první pohled věc připomínající zbraň. Tato prohlídka tedy nemůže sloužit k nalezení důkazů, ale jen k zadržení nelegálně držných zbraní u prohledávaného. Nižší soudy v USA rozšířily tuto kategorii ještě o možnost legální prohlídky „prostým přičichnutím“ (plain smell)⁸² a „prostým zaslechnutím“ (plain hearing)⁸³.

Limity prohlídky stanovilo i rozhodnutí v případě *Arizona v. Hicks*⁸⁴, ve kterém policisté po nahlášené střelbě vtrhli bez povolení k prohlídce do bytu pana Hickse. Okamžitě našli střelné zbraně a kulku. Během následné detailnější prohlídky jeho bytu si jeden policista povšiml stereo přehrávače, který svou hodnotou výrazně převyšoval ostatní vybavení v domácnosti. Policista nadzvedl část přehrávače, opsal si sériové číslo a následně kontrolou v seznamu ukradených věcí (speciální seznam pro policii) zjistil, že pochází z nedávno spáchané loupeže. Tato fakta se však proti panu Hicksovi nedala u soudu použít. Policisté sice měli pravděpodobný důvod ke vstupu do jeho bytu, nikoli však už k ohledání stereo přehrávače. Zde se dalo nejvýše uvažovat o odůvodněném podezření, které však neospravedlňuje k dané prohlídce, a proto šlo o důkazy získané porušením Čtvrtého dodatku.

2.6.4 Souhlas s prohlídkou (Consent)

Platně získaný souhlas ospravedlňuje prohlídku obydlí, ať již policista měl pravděpodobný důvod či nikoli. Jakékoli získané důkazy během takovéto prohlídky, které spadají pod koncept prohlídky prostým pohledem, může policista i zabavit. Souhlas je platný: 1. je-li udělen dobrovolně; 2. není-li udělen jen na základě přesvědčení, že policista má k dané prohlídce povolení.⁸⁵

⁸⁰ *Horton v. California*, 496 U.S. 128 (1990). [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.fndlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=496&invol=128>>.

⁸¹ *Minnesota v. Dickerson*, 508 U.S. 366 (1993). [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supct/html/91-2019.ZO.html>>.

⁸² *People v. Bock Leung Chew*, 3178. First Dist., Div. Two. June 19, 1956. [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/2d/142/400.html>>.

⁸³ *People v. Bradley*, 12955. Court of Appeals of California, Third Appellate District. August 12, 1984. [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/159/399.html>>.

⁸⁴ *Arizona v. Hicks*, 480 U.S. 321 (1987). [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.fndlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=480&invol=321>>.

⁸⁵ Martini, David. *Criminal Procedure Cases* (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 11. listopadu 2013.

Dobrovolnost se určí ze všech okolností, které v daném případě nastaly.⁸⁶ Souhlas učiněný na základě donucení či pod nátlakem není dobrovolný žádných podmínek. Břemeno povinnosti důkazní má v tomto případě vždy státní zástupce. Při společném vlastnictví věci, je udělený souhlas jednoho z vlastníků platný i proti dalším vlastníkům.⁸⁷ Stejně podmínky se vztahují i na společný nájem věci. Pokud jeden spolubydlící u pronajímaného bytu více osobami udělí souhlas s jeho prohlídkou, je souhlas platný.⁸⁸ Pokud je však osoba, jejíž věci mají být prohledány přítomna, a není ji objektivně umožněno se vyjádřit (je např. zatýkána), tento souhlas platný není.⁸⁹

Souhlas třetí osoby, která nemá žádná vlastnická práva k prohledávané věci, nemá žádné účinky. Nelze u něj tedy ani posuzovat platnost či neplatnost. Proto souhlas udělený recepčním v hotelu, ve kterém máte pronajatý pokoj, nepovoluje k legální prohlídce.⁹⁰

Naopak souhlas udělený tzv. zdánlivou autoritou, tedy osobou, která se v době zásahu jeví jako osoba s vlastnickými právy a policie má pravděpodobný důvod věřit, že tomu tak skutečně je, je taková prohlídka platná, ať už zmíněná osoba daná práva má či nemá. Tento závěr byl judikován v případě *Illinois v. Rodriguez*⁹¹, kdy bývalá přítelkyně pana Rodrigueze dovedla policii do jeho bytu, který následně otevřela svými klíči. Policie měla veškeré důvody si myslet, že je osobou, které náleží vlastnická (či přinejmenším užívací) práva k bytu.

Souhlas udělený rodinnými příslušníky má jasná pravidla. Prarodiče i rodiče mohou udělit souhlas s prohledáním věcí svých vnoučat či dětí, pokud s nimi žijí v jednom domě.⁹² Obráceně to však neplatí.⁹³ Souhlas manžela či dlouhodobě žijícího partnera s prohledáním společné domácnosti je platný a vztahuje se i na manželovy či partnerovy věci.⁹⁴

⁸⁶ *Ohio v. Robinette*, 519 U.S. 33 (1996), bod 2. [online], [cit. 3. března 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supct/html/95-891.ZS.html>>.

⁸⁷ Martini, David. *Criminal Procedure Cases* (přednáška) Clermont Ferrand: Université d'Auvergne, 11. listopadu 2013.

⁸⁸ *United States v. Matlock*, 415 U.S. 164 (1974). [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/415/164/case.html>>.

⁸⁹ *Fernandez v. California*, 134 S. Ct. 1126 (2014). [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <http://www.supremecourt.gov/opinions/13pdf/12-7822_he4l.pdf>.

⁹⁰ *Stoner v. California*, 376 U.S. 483 (1964). [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/376/483/case.html>>.

⁹¹ *Illinois v. Rodriguez*, 497 U.S. 177 (1990). [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <<https://www.law.cornell.edu/supct/html/88-2018.ZO.html>>.

⁹² *Bumper v. North Carolina*, 391 U.S. 543 (1968). [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=391&invol=543>>.

⁹³ *People v. Jacobs*, 25366, Supreme Court of California. January 2, 1987, bod 472 a 483. [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <<http://law.justia.com/cases/california/supreme-court/3d/43/472.html>>.

⁹⁴ *U.S. v. Goins*, 546 F.2d 420, 3rd Cir. (1976). [online], [cit. 4. března 2015]. Dostupné na: <<http://www.ca6.uscourts.gov/opinions.pdf/09a0748n-06.pdf>>.

Pokud policista překročí hranice prohlídky, které byly při udělování souhlasu stanoveny, celá prohlídka se stává protiústavní.⁹⁵ Jak však bylo uvedeno v rozhodnutí *Florida v. Jimeno*⁹⁶, důkazní břemeno přesného určení místa prohlídky a jeho cílů je na straně žalující.

⁹⁵ EDMONSON, Marc L. Scope of Consent Searches: Are Police Officers and Judges Misguided by the Objective Reasonableness Test. *Missouri Law Review*, 1992, roč. 57, č. 12, s. 14 - 34.

⁹⁶ *Florida v. Jimeno*, 500 U.S. 248 (1991). [online], [cit. 4. března .2015]. Dostupné na: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/500/248/case.html>>.

3 Klíčové případy vývoje pojmu domovní svoboda před ESLP

Dikce čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen čl. 8) je srozumitelnější než dikce Čtvrtého dodatku Americké ústavy. Vyjmenovává v prvním odstavci čtyři základní oblasti, ke kterým se článek vztahuje. Já se zaměřím na podrobnější zkoumání jedné z nich – obydlí.

Zatímco Supreme Court se touto problematikou zabývá již přes sto let, ESLP začal řešit první případy začátkem devadesátých let 20. století. Judikatura tedy není natolik obsáhlá jako v USA, ale i zde najdeme zajímavý vývoj tohoto pojmu.

Ustanovení čl. 8 v sobě zahrnuje dva druhy závazků – pozitivní a negativní. Oba mají stejný účel (zajištění ochrany právům uvedeným v daném článku), ale odlišné způsoby zkoumání jejich porušení. Jejich existenci uznal ESLP v rozhodnutí *Powell a Rayner proti Spojenému království*.⁹⁷

3.1 Pozitivní závazek

Pro zajištění splnění pozitivního závazku je příslušný orgán státní moci povinen učinit kroky k zajištění efektivního respektování obydlí mezi různými stranami - tedy mezi státem a jednotlivcem, jednotlivcem a soukromými subjekty.⁹⁸

V případě pozitivního závazku, který je sice z formulace čl. 8 komplikovaněji rozpoznatelný, se proces posuzování, zda došlo k porušení či nikoli, stává velmi jednoduchým. Jde v zásadě o jeden krok – stěžovatel namítne, že stát dostatečně neochránil jeho práva spadající pod čl. 8 a ESLP zkoumá, zda takový závazek existuje. ESLP zkoumá tento problém komplexněji – zabývá se možným zatížením pro stát, popř. pro celou společnost, spojené s případnou existencí daného závazku. Jde tedy o poměrování protichůdných zájmů podobně jako u testu proporcionality, při zkoumání negativního závazku.⁹⁹

Stěžovatelka v případě *Whiteside proti Spojenému království*¹⁰⁰, žalovala stát za nedostatečné ochránění její rodiny (jí samotné a jejich dětí) před násilnickým chováním a obtěžováním jejího bývalého manžela. I přesto, že žena několikrát ohlásila na policii jeho násilné vniknutí do domu či další činy ohrožující zdraví její rodiny, orgány veřejné moci neudělaly nic, co by bývalého manžela v jeho konání zastavilo. ESLP v závěru nemohl uznat porušení čl. 8 a tím i pozitivních povinností, které z toho pro stát plynuly, protože žalobkyně nesplnila čl. 26 (nyní čl. 35)

⁹⁷ *Powell a Rayner proti Spojenému království*, rozsudek, 21. února 1990, číslo 9310/81, § 41.

⁹⁸ Equality and Human Rights Commission. *The Article 8: The right to respect for private and family life, home and correspondence* [online]. Human Rights Review, 2012, s. 263. [cit. 5. března 2015]. Dostupné na: <http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/documents/humanrights/hrr_article_8.pdf>.

⁹⁹ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 866, 884 - 886 (čl. 8 EÚLP).

¹⁰⁰ *Whiteside proti Spojenému království*, rozsudek, 7. března 1994, číslo 20357/92.

Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, konkrétně nevyčerpala všechny vnitrostátní opravné prostředky, které jí zákon nabízel. Celá argumentace ESLP v tomto rozhodnutí však směřuje k tomu, že Spojené království svůj pozitivní závazek v daném případě nesplnilo.

3.2 Negativní závazek

Negativní závazek je splněn tehdy, pokud není ze strany státu neoprávněně zasaženo do domovní svobody jednotlivce. Postup pro posuzování, zda došlo k naplnění tohoto závazku či nikoli, je složitější než u posuzování naplnění závazku pozitivního.¹⁰¹ Obsahuje pět kroků, z nichž první dva body jsou náležitosti spadající pod čl. 8 odst. 1 a následující pod čl. 8 odst. 2.

3.2.1 Podřazení pod čl. 8

Při posuzování porušování určitého ustanovení, musíme vždy nejdříve zkoumat, zda okolnosti případu spadají pod okruh pojmů, které jsou v daném ustanovení zmíněny, či zda jiná ustanovení Úmluvy nebudou pro daný případ vhodnější.

Ve spojitosti s ochranou domovní svobody můžeme nacházet případy spadající také pod čl. 1 Protokolu č. 1, který ochraňuje majetek. „1. Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmíněk, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. 2. Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“. Typickým případem, kdy je nutné zkoumat porušení nejen čl. 8, ale právě i zmíněného čl. 1 Protokolu č. 1, je vyvlastnění domu, ve kterém rodina bydlí, jak ESLP judikoval v případě *Mehmet Salih a Abdülsamet Çakmak proti Turecku*¹⁰². Nelze však říci, že každý případ týkající se vyvlastnění bude nutně podléhat zkoumání porušení obou článků; vždy záleží na konkrétních okolnostech případu a určení dominantnějšího práva.¹⁰³

Posoudí-li ESLP daný případ jako spadající pod jiný článek, než je čl. 8, není nutné ve zkoumání dalších bodů pokračovat.

¹⁰¹ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 866, 884 - 886 (čl. 8 EÚLP).

¹⁰² *Mehmet Salih a Abdülsamet Çakmak proti Turecku*, rozsudek, 29. dubna 2004, číslo 45630/99, § 22.

¹⁰³ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 866, 884 - 886 (čl. 8 EÚLP).

3.2.2 Zásah ze strany orgánu veřejné moci

Zjištění, který orgán zásah učinil, bude mít vliv na způsob posuzování porušení. Zásah orgánem veřejné moci spadá pod negativní závazek, a proto další zkoumání jeho případného porušení bude posuzováno podle čl. 8 odst. 2. Nepůjde-li o zásah orgánu veřejné moci, ale přesto půjde o zásah do čl. 8, jde o porušení pozitivního závazku (viz kap. 3.1).

Jedním z mála případů, kdy měl ESLP možnost vyjádřit se k protiprávnímu jednání ze strany orgánů veřejné moci, byl *Chapman proti Spojenému království*¹⁰⁴. Ochrana nedotknutelnosti obydlí a její dodržování patří mezi pozitivní opatření, která spočívají zejména v požadavku pečlivého a přísného uplatňování právních předpisů ze strany vnitrostátních soudů a v rychlé vykonatelnosti soudních rozhodnutí na určení vlastnického práva. Takto jasně to ESLP v rozsudku formuloval.

Jako zásah se dá hodnotit i svévolné narušování práv uvedených v čl. 8 ze strany veřejných orgánů, jak bylo judikováno v případě *Marckx proti Belgii*¹⁰⁵. V daném případě orgány veřejné moci nezměnily včas ustanovení občanského zákoníku, která byla v rozporu s čl. 8¹⁰⁶ a stále tuto část nechávali platnou a účinnou.

„Pokud smluvní stát prohraje u ESLP spor, jehož meritum spočívá v jeho právních předpisech, vystavuje se v případě ignorování judikatury ESLP nebezpečí, že budou následovat další a další prohrané spory a s tím související snížení prestiže státu na poli mezinárodního práva.“¹⁰⁷ Tato situace se v daném případě opravdu opakovala a rozsudek se stejným závěrem vynesl ESLP i v případě *Vermeire proti Belgii*¹⁰⁸.

3.2.3 Zásah v souladu s právem

Je-li zásah v souladu s právem, pak musí být povolen v právním předpisu. ESLP má však vůči jednotlivým státům jiné postavení než jejich národní soudy, nemůžeme se v tomto případě odkazovat jen na právní úpravu jednoho státu, ale hned všech smluvních států.

¹⁰⁴ *Chapman proti Spojenému království*, rozsudek, 18. ledna 2001, číslo 27238/95, §§ 91, 120.

¹⁰⁵ *Marckx proti Belgii*, rozsudek, 13. června 1979, číslo 6833/74, § 31.

¹⁰⁶ V případě *Marckx proti Belgii* ESLP prohlásil za narušující rodinný a soukromý života ta ustanovení belgické právní úpravy, která faktickým porodem přisuzovala mateřství k dětem, pokud se narodila v řádném manželství; pokud však mimo něj, tato premisa se porodem nenaplnila. Matky rodičí mimo manželství proto po porodu, pro potvrzení svého mateřství k porozenému dítěti, musely provést i akt uznání.

¹⁰⁷ ČERNÝ, Petr, STAVĚLÍK, Petr. Vliv Evropského soudu pro lidská práva na řízení před Ústavním soudem. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 5, s. 185 – 188.

¹⁰⁸ *Vermeire proti Belgii*, rozsudek, 29. listopadu 1991, číslo 12849/87, §§ 19 - 28.

Soud v případě *Sunday Times proti Spojenému království*¹⁰⁹ určil požadavky, které posuzuje při zkoumání zákonnosti u daného předpisu. Jde o tři podmínky: konkrétní zásah musí mít základ ve vnitrostátním právním předpisu, tento zákon musí být přiměřeně dosažitelný a předvídatelný.

ESLP však dále neurčuje, zda musí jít o zákon, či stačí podzákonný předpis. Podle rozhodnutí ve věci *Malone proti Spojenému království*¹¹⁰ musí být daný zásah nejen v souladu s vnitrostátním předpisem, ale tento právní předpis musí mít určitou kvalitu, jak to vyžadují principy právního státu uvedené v preambuli Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.¹¹¹

Pojmy přiměřeně dosažitelný a předvídatelný jsou dosti vágní a velmi široké. Ještě složitější je určit pojem předvídatelnost. Ne ovšem z hlediska definice, ale z hlediska praxe soudů při určování předvídatelnosti. Ta není konstantní, ale i přesto se na ni ESLP ve výše zmíněném judikátu *Sunday Times* odvolává. Právní teorie vymezuje tento pojem jako jeden ze základních prvků právní jistoty, na kterém stojí každý demokratický stát¹¹², a jde zároveň o jeden z podstatných předpokladů sebeurčení každého jednotlivce, který si na základě vlastního životního plánování a očekávání dovede určit tak zásadní záležitosti, jako je ochrana svých práv.¹¹³

Současně panuje shoda na tom, že pro respektování právního státu, musí vnitrostátní legislativa poskytovat určitou ochranu před svévolnými zásahy do práv garantovaných čl. 8 odst. 1. Zákon, který svěřuje veřejné moci pravomoc hodnocení souladu zásahu a práva, musí stanovit meze této pravomoci; úroveň požadované přesnosti není jednotná a bude záviset na hodnocené oblasti¹¹⁴, což ESLP shodně judikoval hned v několika rozhodnutích v 90. letech.¹¹⁵

Ochrana obydlí se skládá ze dvou aspektů, a to z práva na ochranu stavby a práva na pokojné užívání. Jak bylo judikováno ve věci *Moreno Gómez proti Španělsku*¹¹⁶, případy porušení se pak neomezují pouze na konkrétní fyzické porušení, jako např. neoprávněný vstup třetí osoby do obydlí, ale zahrnují také takové rušení, jako je hluk, emise, nebo zápach.

Vybrala jsem si tři nejčastější případy zásahu a podrobněji je nyní popíši.

¹⁰⁹ *Sunday Times proti Spojenému království*, rozsudek, 26. dubna 1979, číslo 6538/74, §§ 47 - 49.

¹¹⁰ *Malone proti Spojenému království*, rozsudek, 2. srpna 1984, číslo 8691/79, §§ 67 - 68.

¹¹¹ „... blubokou víru v ty základní svobody, které jsou základem spravedlnosti a míru ve světě a které jsou nejlépe zachovávány na jedné straně účinnou politickou demokracií a na druhé straně společným pojetím a dodržováním lidských práv, na němž závisí...“

¹¹² Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 5 Afs 36/2003 -130 je předvídatelnost (konkrétně předvídatelnost mezi deklaratorním pravidlem a postupem orgánů veřejné moci) nezbytnou podmínkou právního státu. V České republice, jako demokratickém státu, patří k jednomu ze základních předpokladů materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy).

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2013, sp. zn. III. ÚS 3221/11, §§ 7 a 22.

¹¹⁴ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část - Úmluva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 281.

¹¹⁵ *Silver a ostatní proti Spojenému království*, rozsudek, 25. března 1983, číslo 7136/75, §§88; *Malone proti Spojenému království*, rozsudek, 2. srpna 1984, číslo 8691/79, §§ 67 - 68; *Krusslin proti Francii*, rozsudek, 24. dubna 1990, číslo 11801/85, § 30; *Huwig proti Francii*, rozsudek, 24. dubna 1990, číslo 11105/84, § 29.

¹¹⁶ *Moreno Gómez proti Španělsku*, rozsudek, 16. listopadu 2004, číslo 4143/02, §§ 53, 54.

a) Domovní prohlídka

Domovní prohlídka je nejčastějším zásahem do domovní svobody ze strany veřejné moci. Jde o zásah pro účel získání důkazů v civilním¹¹⁷ či trestním¹¹⁸ řízení, ale také ona musí být v souhlasu se zásadou proporcionality, aby nedošlo k porušení čl. 8.¹¹⁹ Podmínky zákonné domovní prohlídky jsou v každém smluvním státu upraveny odlišně, např. v ČR jsou stanoveny v trestním řádu.¹²⁰ O tom, že se nejedná o neospravedlnitelný zásah, rozhodl i ESLP v případě *Klass a ostatní proti Německu*¹²¹, kde uvedl, že státy mohou shledat nezbytným uchýlit se k určitým opatřením, jako jsou domovní prohlídky nebo zabavení, aby získaly hmotný důkaz. Je však přitom třeba, aby jejich právní předpisy a jejich praxe v dané oblasti skýtaly přiměřené a dostatečné záruky proti zneužití. Proto v případě *Funke proti Francii*¹²² ESLP výrazně kritizoval francouzskou úpravu týkající se domovní prohlídky. Ta dávala celním úřadům velmi široké pravomoci a k určitým druhům prohlídek ani nepotřebovaly povolení od soudu.

Je důležité určit, které části prostranství ESLP považuje za obydlí – zda jen dům, anebo i přilehlé prostory a pozemky. Velmi významně se ESLP věnoval určení hranice mezi soukromím realizovaným v pracovním prostředí osoby a mezi soukromím v místech k bydlení. V dnešní moderní době nelze, podle něj, dospět k určení přesných hranic, a proto pod pojem obydlí v čl. 8 odst. 1 řadíme i nutnost respektování soukromí v sídle společnosti, poboček či provozoven právnických osob¹²³, kancelářských prostor¹²⁴ anebo prostor advokátních kanceláří¹²⁵.¹²⁶ Zlomovým byl zejména případ německého advokáta Niemietze, ve kterém bylo prvně judikováno možné prolínání soukromých aktivit jednotlivce i do jeho aktivit pracovních, proto se pojem obydlí nedá vždy vyloučit ani z místa výkonu povolání.¹²⁷

Představu pojmu domov nesmíme omezovat jen na dům či byt. Shodně se může pojem domov uplatnit pro marigotku, resp. obytný přívěs jako v případě *P. proti Spojenému království*¹²⁸, kde se ESLP zabýval jiným problémem než porušením domovní svobody, ale v rámci něj také přezkoumával, zda obytný přívěs může patřit pod ochranu čl. 8 odst. 1 a došel k pozitivnímu závěru.

¹¹⁷ *Chappell proti Spojenému království*, rozsudek, 30. března 1989, číslo 10461/83, § 18.

¹¹⁸ *Miaülbe proti Francii*, rozsudek, 26. září 1996, číslo 18978/91, § 17.

¹¹⁹ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 925 (čl. 8 EÚLP).

¹²⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů; §§ 82 – 83c.

¹²¹ *Klass a ostatní proti Německu*, rozsudek, 6. září 1978, číslo 5029/71, §§ 41 - 44.

¹²² *Funke proti Francii*, rozsudek, 25. února 1993, číslo 10828/84, § 57.

¹²³ *Société Colas Est a ostatní proti Francii*, rozsudek, 16. dubna 2002, číslo 3797/97, §§ 29 – 38, 42.

¹²⁴ *Crémieux proti Francii*, rozsudek, 25. února 1993, číslo 11471/85, §§ 20, 24, 36, 37.

¹²⁵ *Niemietz proti Německu*, rozsudek, 16. prosince 1992, číslo 13710/88, §§ 22, 27 – 31.

¹²⁶ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 925 (čl. 8 EÚLP).

¹²⁷ *Niemietz proti Německu*, rozsudek, 16. prosince 1992, číslo 13710/88, §§ 22, 27 – 31.

¹²⁸ *P. proti Spojenému království*, rozsudek, 12. prosince 1990, číslo 14751/89.

Objektem tedy může být i rekreační chata či přechodně obývaný dům, důležitý je faktický stav bydlení a to z jakéhokoli právního titulu. Vlastnictví či nájemní vztah nemají v tomto ohledu na danou situaci žádný vliv. Proto je za obydlí, kterému čl. 8 poskytuje ochranu, považován i hotelový pokoj, vysokoškolská kolej, pokoj v domově důchodců či v léčebném ústavu, ubytovna a hotelové domy.¹²⁹

I samotné provedení domovní prohlídky může být někdy komplikované. Jako situace v případě *Keegan proti Spojenému království*¹³⁰, ve kterém bylo povolení k prohlídce vydáno legálně, ale na adresu, kde již šest měsíců žili jiní nájemníci. Policie do bytu násilně vnikne, rychle si svou chybu uvědomila, omluvila se a odešla. Měla však možnost si tuto skutečnost v registru ověřit, kdo v dané době na určené adrese bydlí a toto neučinila. Soud i přes tento krátký časový úsek, označil toto vniknutí za porušující ochranu obydlí dle čl. 8, především na základě zanedbání ověřovací povinnosti policie.¹³¹

Příliš extenzivní prohlídku provedla policie v případě *Smirnov proti Rusku*¹³², kdy zabavila i předměty, které nesouvisely přímo s vyšetřovanými skutečnostmi. Tímto překročením pravomoci se tak policejní orgán dopustil porušení čl. 8. Komplikovanější problém řešil ESLP v případě *Buck proti Německu*¹³³, kdy policie provedla prohlídku stěžovatelova domu a obchodních prostor v souvislosti s vyšetřování obyčejného dopravního přestupku překročení povolené rychlosti. Stěžovatel sám nebyl v tomto případě ani podezřelý (tím byl jeho syn). U soudu nikdy nebylo vysvětleno, proč se informace o totožnosti řidiče zjišťovala právě prohlédáním výše zmíněných prostor. Šlo o překročení pravomocí, které policii zákon uděloval, a proto došlo k jednohlasnému rozhodnutí soudců ESLP o porušení čl. 8 i v tomto případě.¹³⁴

b) Nucené vystěhování

Hlavním znakem nuceného vystěhování je nedobrovolnost. Obyvatel daného objektu nechce být aktu vystěhování podroben. Pokud jde o vystěhování na základě legálního důvodu (např. ukončení nájemního vztahu), jde sice o nepříjemnou situaci, která domovní svobodu jedince narušuje, ale za zákonných podmínek, které jsou legitimní, a na kterých se obě dotčené strany předem dohodli (nájemce a pronajímatel). Proto tento zásah nemůže dosáhnout takové intenzity, aby došlo k porušení čl. 8.

¹²⁹ DIJK, P. van, HOOFF, G. J. H. van a kol. *Theory and Practise of the European Convention on Human Rights*. 3. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 1998, s. 523 – 527.

¹³⁰ *Keegan proti Spojenému království*, rozsudek, 18. července 2006, číslo 28867/03, §§ 33 – 34.

¹³¹ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 926 (čl. 8 EÚLP).

¹³² *Smirnov proti Rusku*, rozsudek, 7. června 2007, číslo 71362/01, §§ 47 – 48.

¹³³ *Buck proti Německu*, rozsudek, 28. dubna 2005, číslo 41604/98, §§ 47 – 52.

¹³⁴ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 926 (čl. 8 EÚLP).

Je však mnoho možností, jak lze nuceným vystěhováním čl. 8 porušit. A to nejen tehdy, pokud k němu není dostatečná opora v zákoně, ale také nedodržením správného procesního postupu či zákonné úpravy bez přiměřených procedurálních záruk.

Samotné přestěhování se nemusí jevit jako porušení čl. 8, ale i zde je nutné zkoumat proporcionalitu zásahu. V případě *Stanková proti Slovensku*¹³⁵, ve kterém šlo o sociálně slabou rodinu s dvěma dětmi a matkou samoživitelkou, která bydlela v obecním domě otce stěžovatelky, který byl pronajatý. Ústavní soud Slovenské republiky i ESLP se shodly na tom, že vystěhováním rodiny (po smrti otce) do jednopokojového bytu bylo porušeno právo na respektování domova. Klíčovou povinností, kterou obec porušila, byla povinnost uspokojit základní potřeby svých občanů. Stěžovatelka bydlela v obecním bytě a povinnost obce je řešit bytové problémy občanů. Vystěhováním do menšího bytu došlo ke zhoršení situace této rodiny. Obec tímto negativně ovlivnila soukromý a rodinný život, čímž mimo jiné nedodržela podmínku proporcionality. Obec tedy svou povinnost nesplnila.

Povinností státu je zajistit, i během procesu nuceného vystěhování, všechny zákonné podmínky pro nestranný a zákonný průběh řízení. Proto v případě *Zebentner proti Rakousku*¹³⁶, kdy stěžovatelka byla mentálně postižená a sama nebyla schopná se řízení efektivně účastnit a stát jí neposkytl právní zastoupení, došlo k porušení čl. 8.¹³⁷

c) Hluk

Státem vydávaná povolení k určitým činnostem (např. provozu jaderné elektrárny¹³⁸, krejčovské dílny¹³⁹, větrné turbíny¹⁴⁰ či letiště¹⁴¹) mohou mít nepříjemné dopady na okolí. A to zejména z hlediska zvýšení hlukové zátěže v dané lokalitě. Některé z nich nedostáhnou takové intenzity, aby došlo k nepřiměřenému narušení domovní svobody – jako v případě *Hatton a další proti Spojenému království*¹⁴², kdy stěžovatelé bojovali za snížení letového provozu během nočních hodin v okolí letiště Heathrow, ale ESLP žádné narušování spánku a tedy ani práva na respektování domovní svobody a soukromého života neshledal. Stejně jako v případě *Galev a další proti Bulbarsku*¹⁴³, ve kterém šlo o hluk vycházející ze zubní ordinace umístěné v domě stěžovatelů. V bývalém bytovém domě o čtyřech patrech, si majitelka svůj byt ve druhém patře

¹³⁵ *Stanková proti Slovensku*, rozsudek, 9. října 2007, číslo 7205/02, § 62.

¹³⁶ *Zebentner proti Rakousku*, rozsudek, 16. července 2009, číslo 20082/02, § 65.

¹³⁷ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 927 - 928 (čl. 8 EÚLP).

¹³⁸ *S. proti Francii*, rozsudek, 17. května 1990, číslo 13728/88.

¹³⁹ *Borysienicz proti Polsku*, rozsudek, 1. července 2008, číslo 71146/01.

¹⁴⁰ *Fåggerskiöld proti Švédsku*, rozhodnutí, 26. února 2008, číslo 37664/04.

¹⁴¹ *Hatton a další proti Spojenému království*, rozsudek velkého senátu, 8. července 2003, číslo 36022/97.

¹⁴² *Tamtéž*.

¹⁴³ *Galev a další proti Bulbarsku*, rozhodnutí, 29. září 2009, číslo 18324/04.

přestavěla na zubní ordinaci. Okolní vlastníci bytů, i přesto, že souhlas s rekonstrukcí jejího bytu písemně souhlasili, si nyní stěžovali na budoucí hluk a zápach vycházející z ordinace. ESLP však nedostal přesvědčivé důkazy o tom, že tyto emise budou obtěžovat sousedy natolik, aby zakázal provoz ordinace. Proto ani v tomto případě nedošlo k porušení čl. 8.

V jiných případech je však míra hluku natolik vysoká a obtěžující, že dosahuje takové intenzity, která narušuje práva obsažená v čl. 8. Tak tomu bylo v případě *Moreno Gómez proti Španělsku*¹⁴⁴, kdy radnice vydala povolení k provozování několika barů, diskoték a hostinců v rezidenční čtvrti, kde stěžovatelka bydlí. I přes opakované protesty a upozornění ze strany místních obyvatel, se hluk v nočních hodinách nesnižoval. Radnice města však na odpor sousedů nijak nereagovala a naopak, vydávala nová povolení k provozování podobných zařízení. Znalecký posudek potvrdil, že zjištěná úroveň hluku je nepřijatelná. ESLP na základě těchto důkazů shledal porušení práva stěžovatelky na respektování obydlí. Podobně tomu bylo v případě *Oluic proti Chorvatsku*¹⁴⁵, kdy byly převyšovány hlukové limity díky baru, který byl umístěn přímo v domě stěžovatelky anebo v případě *Deés proti Maďarsku*¹⁴⁶, ve kterém šlo o velké emise hlukem způsobené automobilovým provozem v ulici, ve které stěžovatel bydlel.¹⁴⁷

3.2.4 Legitimní cíl

Legitimní cíl je vymezen v čl. 8 odst. 2 Úmluvy a to taxativním výčtem těchto hodnot: národní bezpečnost, veřejná bezpečnost, hospodářský blahobyt země, ochrana pořádku a předcházení zločinnosti, ochrana zdraví nebo morálky, ochrana práv a svobod jiných. Zásah musí být v souladu alespoň s jedním z těchto cílů, aby neporušoval práva vyjmenovaná v čl. 8 odst. 1 Úmluvy.

Výčet těchto hodnot není náhodný či ojediněle se vyskytující v celém kontextu Úmluvy. V porovnání se čl. 9 – 11 Úmluvy, které všechny „spadají to jedné skupiny“ článků – chránící před zásahem do svobod jednotlivce (čl. 9 – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání; čl. 10 – Svoboda projevu, čl. 11 – Svoboda shromažďování a sdružování), zde vidíme shodné užití jazyka i formy při vyjmenovávání chráněných cílů (až na výjimky – jako např. v čl. 8 je přidán pojem „hospodářský blahobyt země“, který se jinde nevyskytuje).

Státy jsou velmi často schopny obhájit svůj zásah podřazením pod jednu či více hodnot, které čl. 8 zmiňuje. ESLP byl již několikrát silně kritizován za velmi široký rozsah tolerovaných

¹⁴⁴ *Moreno Gómez proti Španělsku*, rozsudek, 16. listopadu 2004, číslo 4143/02.

¹⁴⁵ *Oluic proti Chorvatsku*, rozsudek, 20. května 2010, číslo 61260/08.

¹⁴⁶ *Deés proti Maďarsku*, rozsudek, 9. listopadu 2010, číslo 2345/06.

¹⁴⁷ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 931 - 932 (čl. 8 EÚLP).

situací, které spadají pod již tak, velmi obsáhlé a jasně nedefinovatelné pojmy, jako je národní bezpečnost, veřejný pořádek či předcházení zločinnosti.¹⁴⁸

Jako příklad může sloužit případ *Gillow proti Spojenému království*¹⁴⁹, ve kterém žalobcům z Anglie nebylo vyhověno při podání žádosti na obývání volných domů na ostrově Guernsey (závislé území patřící Spojenému království Velké Británie a Severního Irska). Orgány veřejné moci obhajovaly své zamítavé rozhodnutí ochranou hospodářského blahobytu země. ESLP neviděl v daném případě žádné porušení čl. 8, neboť vzhledem k omezeným zdrojům ostrovního státu a důležitosti udržitelnosti ekonomické stability, je třeba tyto domy uchovávat především pro obyvatele samotného ostrova či lidi s tímto územím spjaté.¹⁵⁰

V případě *Niemietz proti Německu*¹⁵¹ byly, podle mého názoru, uznány za legitimní důvody, které lze pod hodnoty z výčtu v čl. 8 odst. 2, podřadit obtížně. ESLP však jejich zkoumání v daném případě nevěnoval moc času. Za ospravedlnitelné zde shledal prohlídku kanceláře pana Niemietze a obydlí i s příslušenstvím a auty dvou dalších osob (V tomto případě se na daných místech důkazy skutečně našly, to však v tomto bodě testu neřešíme.) na základě předcházení zločinnosti a ochrany práv jiných. Mám z tohoto vysvětlení dojem, že pokud orgány veřejné moci provedou prohlídky jakýchkoli prostor s úmyslem předcházení zločinnosti, ESLP v tom nevidí pochybení (uvažujeme-li jen o tomto kroku; celkové rozhodnutí bude záviset i na kroku následujícím).

3.2.5 Nezbytnost v demokratické společnosti

Posledním bodem při zkoumání porušení čl. 8 je posouzení proporcionality mezi zásahem a potřebou ochrany daného práva. Stát nemůže ospravedlnit svůj zásah do práv jednotlivce jakýmkoli způsobem, musí totiž dokázat, že zásah byl „nezbytný v demokratické společnosti“.

I přesto, že se jedná o značně neurčitou frázi, v případě *Handyside proti Spojenému království*¹⁵² ESLP určil, že se nejedná o synonyma ke slovům „nutný“ (indispensable), stejně jako nejde o podobnost se slovy „přípustný“ (admissible), „běžný“ (ordinary), „potřebný“ (useful), „důvodný“ (reasonable) či „vhodný“ (desirable). Lepší definici ESLP poskytl v případě *Olsson proti Švédsku*¹⁵³, kde současně začlenil podmínku proporcionality. Konkrétně řekl, že v souladu

¹⁴⁸ HARRIS, David J., O' BOYLE, Michael, WABRICK, Colin a kol. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 341, 348, 349, 407.

¹⁴⁹ *Gillow proti Spojenému království*, rozsudek, 24. listopadu 1986, číslo 9063/80, § 54.

¹⁵⁰ MOWBRAY, Alastair. *Cases and Materials on the European Convention on Human Rights*, 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 541 – 556.

¹⁵¹ *Niemietz proti Německu*, rozsudek, 16. prosince 1992, číslo 13710/88.

¹⁵² *Handyside proti Spojenému království*, rozsudek, 7. prosince 1976, číslo 5493/72, § 48.

¹⁵³ *Olsson proti Švédsku*, rozsudek, 24. března 1988, číslo 10465/83, § 67 - 68.

s předchozí judikaturou ESLP pojem nezbytnost zásahu odpovídá naléhavé společenské potřebě, a to zejména sledovanému legitimnímu cíli, při kterém však ESLP bere v úvahu, že jednotlivé smluvní státy mají v těchto situacích prostor pro uvážení, které ale on má právo přezkoumat.

Přitom se však neomezuje na pouhé zkoumání toho, zdali národní orgány vykonaly svou diskreční pravomoc „rozumně“ (reasonably), „pečlivě“ (carefully) a „v dobré víře“ (in good faith); napadené opatření musí prozkoumat ve světle případu jako celku a ujistit se, že národní orgány své rozhodnutí založily na důvodech, jež jsou „relevantní“ (relevant) a „dostačující“ (sufficient).¹⁵⁴

Prostor pro uvážení však nebude ve všech případech stejný – záleží na povaze cíle omezení i povaze dotčených činností. Např. u ochrany morálky je prostor pro uvážení u jednotlivých států obecně širší. Stejně jako u velmi citlivých otázek a aspektů soukromého života, kde musí existovat zvláště závažné důvody, aby zásahy ze strany státních orgánů byly legitimní pro účely čl. 8 odst. 2.¹⁵⁵

Proporcionalitu je však třeba zkoumat podrobněji, nejen na základě obecných pojmů jako jsou cíle a povaha omezení. Proto ESLP bere, při posuzování přiměřenosti zásahu a na základě skutkových okolností případu, také v úvahu různé faktory: okolnosti, za kterých byl příkaz vydán, zejména existence jiných důkazů; obsah a rozsah k domovní prohlídce; závažnost trestného činu, v souvislosti se kterým byl příkaz vydán a zda existovalo důvodné podezření, že byl čin spáchán; způsob, jakým je prohlídka provedena, včetně přítomnosti nezávislých osob; rozsah možných neblahých následků pro práci a pověst osob dotčených prohlídkou. Po posouzení všech relevantních faktorů, soud učiní celkové posouzení proporcionality.

O rozhodovací síle těchto faktorů je možné se přesvědčit např. u těchto dvou případů. V obou šlo o provedení prohlídky prostor, které podléhaly profesnímu tajemství (advokát – klient). K takovému zásahu musí být podle zvláštního opatření pro ochranu přibrána nezávislá osoba. V případě *Iliya Stefanov proti Bulbarsku*¹⁵⁶ ESLP nestačilo, že dané osoby byli dva sousedi stěžovatele, bez právního vzdělání, kteří mohli jen s velkými obtížemi (zda vůbec) posoudit, kdy policie narušuje důvěrnost materiálů, které jsou tajemstvím chráněny (tedy nenaplňovali účel, pro který byli k danému úkonu přibráni). ESLP shledal toto opatření za nedostačující a zásah podle něj porušoval čl. 8. Naopak v případě *Tamosius proti Spojenému království*¹⁵⁷ ESLP neshledal

¹⁵⁴ HARRIS, David J., O' BOYLE, Michael, WABRICK, Colin a kol. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 349.

¹⁵⁵ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 883 (čl. 8 EÚLP).

¹⁵⁶ *Iliya Stefanov proti Bulbarsku*, rozsudek, 22. května 2008, číslo 65755/01, §§ 38, 41, 43.

¹⁵⁷ *Tamosius proti Spojenému království*, rozsudek, 1. září 2002, číslo 62002/00, oddíl 1.

problém v prohlídce prostor advokátní kanceláře stěžovatele, kdy na zásah dohlížel právník jmenovaný nejvyšším státním zástupcem.¹⁵⁸

Je však nutné nezapomínat na to, že v rámci své přezkumné činnosti se ESLP nezabývá pouze otázkou toho, zda napadené opatření bylo „nezbytné“, ale toho, zdali bylo „nezbytné v demokratické společnosti“. Tato distinkce má zásadní význam. Diametrálně odlišné jsou totiž požadavky „nezbytnosti“ ve společnosti nedemokratické, diktátorské či dokonce totalitní, a zcela odlišné ve společnosti otevřené. Zatímco v prvním případě je nezbytným spíše potlačování či dokonce praktická eliminace základních práv a svobod, pro řádné fungování demokratické společnosti je efektivní realizace těchto svobod klíčovou podmínkou.¹⁵⁹

U výše zmíněného případu *Niemietz proti Německu*¹⁶⁰, ESLP rozhodl, že prohlídka právníkovy kanceláře splňovala všechny body testu – tedy i legitimním cíl (viz 3.2.4) – až na tento poslední. Judikoval, že tento zásah do profesního tajemství, může mít dopad na řádný výkon spravedlnosti ve státě, tedy i vliv na práva zaručená v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Mimo zásahu do správného fungování justice, bylo zásahem dále kompromitováno i dobré jméno stěžovatele (advokát měl kancelář umístěnou v menším městě, kde se všichni navzájem znali).¹⁶¹

ESLP v případě *Olsson proti Švédsku* určil, že státy mají posuzovat proporcionalitu. Ve věci *Ćosić proti Chorvatsku*¹⁶² se tomuto problému věnoval znovu. Šlo o vystěhování stěžovatelky ze státního bytu po skončení nájemní smlouvy. Vnitrostátní soudy nezkoumaly proporcionalitu mezi vystěhováním stěžovatelky z bytu (i navzdory té skutečnosti, že byl vydán rozsudek ukládající stěžovatelce povinnost se vystěhovat, který ale ještě nebyl vykonatelný) a vlastnickým právem majitele bytu, ve kterém bydlela, i když to čl. 8 vyžaduje u každého zásahu do práva na ochranu domova, a tím došlo k porušení čl. 8. Dovedl tedy povinnost vnitrostátních soudů zkoumat proporcionalitu v každém jednotlivém případě.

¹⁵⁸ KRATOCHVÍL, Jan. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 928 (čl. 8 EÚLP).

¹⁵⁹ TOMKINS, Adam. *Public Law*, 1. Vydání, Oxford: Oxford University Press, 2003, str. 194.

¹⁶⁰ *Niemietz proti Německu*, rozsudek, 16. prosince 1992, číslo 13710/88.

¹⁶¹ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část - Úmluva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 381 – 383.

¹⁶² *Ćosić proti Chorvatsku*, rozsudek, 15. ledna 2009, číslo 28261/06, §§ 21 – 22.

4 Srovnání pohledů na domovní svobodu

Porovnat Dodatek k Ústavě Spojených států amerických s článkem Evropské úmluvy o ochraně lidských práv je komplikované hned z několika důvodů. Jedním z nich je datum vzniku obou těchto právních dokumentů. Ústava Spojených států amerických, konkrétně prvních deset dodatků k ní, bylo ratifikováno 15. prosince 1791 a vstoupilo v platnost o dva roky později.¹⁶³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv byla podepsána 4. listopadu 1950 a vstoupila v platnost 18. května 1954.¹⁶⁴ Mezi platností obou právních předpisů je rozdíl přesně 161 let. Roky plné nevídaného rozvoje politického smýšlení, změny režimů (hlavně v Evropě), válek či rozšíření lidských práv (volební právo pro ženy apod.). Mohlo by se proto zdát, že ve starším dokumentu bude ochrana obydlí zmíněna jen okrajově, což ovšem není pravda a americký dokument lze v tomto ohledu označit za velmi pokrokový.

Pro komparaci jazykové stránky je třeba zapátrat do historie. Čl. 8 Úmluvy poskytuje právo na ochranu obydlí každému (Everyone has the right...). Čtvrtý dodatek uděluje právo lidem (The right of the people...), jenže v době vzniku bylo na území USA stále ještě legální otroctví.¹⁶⁵ Otroci neměli žádná práva, tedy ani vlastnická. Nebyl důvod je při vytváření Dodatků zahrnout do okruhu osob, které mají být jimi chráněny. Zákonodárci v té době nemysleli nejen na otroky, ale ani na ostatní obyvatele mimo hranice USA. Pojem „lidé“ (people) má v Ústavě jiný smysl, než jsme zvyklí. Samotná Ústava totiž začíná slovy „My lidé“ (We the People), kde se tím mysleli jen obyvatelé USA, hrdí „vlastníci“ nové země, nikoli obyvatelé jiných zemí. Se stejným jazykovým výkladem se následně používá pojem „lidé“ (people) v celém znění Ústavy i s Dodatky. Dnes je samozřejmě jazykový výklad zcela jiný (i díky judikatuře) a zahrnuje všechny lidi – v takovém jazykovém pojetí, jakém jsme zvyklí.

Z celosvětového pohledu jsou Evropa a USA dva velké územní celky s demokratickým způsobem vládnutí, kde obecně nejsou problémy s uplatňováním a ochranou lidských práv. A to je, podle mého názoru, jeden z hlavních důvodů, proč nenajdeme výrazné odlišnosti v chápání či prosazování pojmu domovní svoboda na žádném z těchto území (ve srovnání např. s uplatňováním lidských práv v nedemokratických zemích).

Shodným bodem je uvedení domovní svobody jako jedno ze základních práv v USA i v Evropě, což právně zajišťuje jistotu ochrany, která, jak vidíme v praxi, nefunguje

¹⁶³ MOUNT, Steve. *Constitutional Topic: Martial Law* [online]. USConstitution.net, 30. listopadu 2001. [cit. 15. března 2015]. Dostupné na: <http://www.usconstitution.net/consttop_mlaw.html>.

¹⁶⁴ Council of Europe. *The Conscience of Europe: 50 Years of the European Court of Human Rights*. 1. vydání. Londýn: Millenium Publishing Limited, 2010, s. 16 - 22.

¹⁶⁵ Otroctví bylo zrušeno prezidentem Lincolnem v roce 1863, ovšem pouze na části území USA. Následně byl vydán Třináctý dodatek k Ústavě, který otroctví zakazuje. Z formálního hlediska však bylo otroctví v USA zrušeno až v únoru 2013, kdy Mississippi jako poslední stát dokončil ratifikační proces tohoto Dodatku.

jen „na oko“, ale je skutečně vykonávána a vynucována v praxi. Musí se jednat o kvalitní a respektované dokumenty, neboť ani Ústava USA ani Úmluva nebyla výrazně měněna od doby své platnosti.

Je důležité zmínit i zvláštní postavení obou dotčených soudů. ESLP nemá sloužit jako odvolací či dovolací soud vůči soudům jednotlivých smluvních států. Řízení před ním probíhající je nové řízení o ochraně lidského práva. Zcela určitě nebyl záměr při vytvoření Úmluvy, aby každý případ, který dojde až před nejvyšší soudní instancí daného státu, byl automaticky řešen i u ESLP. Stejný způsob smýšlení lze dovodit jednoznačně i dnes a to nejen z judikatury. Samotná Úmluva to jasně vymezuje ve svém čl. 35 (podmínky přijatelnosti stížnosti), který obsahuje hned čtyři odstavce (tedy jde spíše o větší množství podmínek, které musí stížnost splňovat, aby byla přijata po formální stránce). Ani Supreme Court není další instancí obecných soudů v USA, proto se zde objevují především případy mimořádného významu či mající velký vliv na širší veřejnost. (Ze zkušeností z právního prostředí USA vím, že dosáhnout řešení svého případu až před Supreme Court je snem každého amerického právníka. Nikdo nepočítá s více než jednou takovou možností. Je tedy evidentní, o jak raritní událost jde.)

Úmluva má, na první pohled, detailnější a rozsáhlejší stanovení hlediska ochrany než vidíme v Dodatku. Je zde jakási dvojitá pozornost zaměřená na smluvní státy Úmluvy – pozitivní závazek (tedy to, co stát musí) a negativní závazek (to, co stát nesmí), který ve Čtvrtém dodatku nenajdeme. Dáváme tady státu dvojí břemeno – povinnost nezasahování do této svobody a zároveň i povinnost ochrany před neoprávněným zasahováním ze strany jiného subjektu než státu neboli povinnost státu přijmout rozumná a přiměřená opatření k zabezpečení pozitivního závazku. ESLP je poměrně aktivní na poli uznávání pozitivních závazků – tj. z ochranné funkce smluvních států odvíjející se z čl. 8 Úmluvy (i z jeho judikatury) lze dovodit, že státům přičítá toto poslání ve stále širším rozsahu. V Dodatku toto rozlišení nenajdeme. Obecně jsou ústavní práva v USA chápána spíše negativně, tedy jako ochrana před zásahy státu a pozitivní závazky bychom z ní dovozovali jen s obtížemi. I z Dodatku (jako i z dalších ústavních ustanovení USA a judikatury) lze snadno vyčíst, že se v zásadě jedná o právo respektovat (the right to respect), než jen o právo (right). Respektování má ale v každém právním celku jiné právní ukotvení a každý systém klade na stát odlišné povinnosti či práva.

Odlišné chápání pozitivních a negativních závazků v americké a evropské kultuře okomentoval americký soudce Richard Posner v rozhodnutí *Jackson v. City of Joliet*¹⁶⁶ takto: „Evropa v duchu osvícenské myšlenkové tradice inklinuje k přijímání významnější role státu představeného racionálním zákonodárcem, a to včetně jeho zasahování do soukromoprávního vztahu. V době vzniku Úmluvy

¹⁶⁶ *Jackson v. City of Joliet*, 465 U.S. 1049 (1984). [online], [cit. 26. března 2015]. Dostupné na: < <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/465/1049/> >.

byl v živé paměti vývoj ve Východní německé republice prováděný násilnými kampaněmi „nestátních aktérů“, které vytvářely přednostní uchopení státní moci jednou z organizovaných skupin. Tato zkušenost podle mého názoru vyústila v závěr, že stát musí postihovat nezákonná jednání obrozující lidskoprávní standardy aktivněji a především zavčas, tj. ve fázi, kdy jdou na úkor „pouze“ jiných soukromých osob, a zdánlivě nikoli ústavního zřízení. Předmětná úvaha byla posléze – v zájmu dalšího zvýšení ochrany lidských práv – zobecněna i na situace, kdy není ve hře samotné zachování legitimního politického systému.“

Jak bylo naznačeno, ESLP rozvíjí – často právě v souvislosti s právem na soukromí – rozsáhlou judikaturu týkající se povinnosti smluvního státu přijmout ochranná opatření. Předpokládá, že stát uznává svou povinnost zasahovat (pozitivní závazek) na tomto poli z moci úřední, a tedy neponechává případné spory mezi „nestátními aktéry“ týkající se ochrany soukromého a rodinného života a obydlí „soukromé“ procesní iniciativě. Nejlépe to, podle mého názoru, shrnul Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 3/09 z roku 2010, ve kterém řešil prohlídku jiných prostor a pozemků¹⁶⁷: „Zatímco čl. 8 odst. 1 Úmluvy garantuje respekt (ze strany veřejné moci) mimo jiné k soukromému a rodinnému životu a obydlí, tj. formuluje základní právo, resp. svobodu v jejich klasické, tj. negativní funkci, deklaruje čl. 12 odst. 1 Listiny nedotknutelnost obydlí, přičemž tato formulace je zcela zjevně otevřena jak k interpretaci negativního, tak pozitivního práva na ochranu nedotknutelnosti obydlí před jeho narušováním ze strany třetích osob. Samotný textuální rozdíl obou ustanovení je však třeba považovat za marginální, neboť v Evropě se ustálil výklad klasických základních práv a politických práv, ať jsou formulována jakkoliv, ve dvou funkčních polohách. První funkce vyžaduje respekt veřejné moci k základním právním, tj. práva působí jako práva negativní, plnící funkci obrany jednotlivců před buď přílišnými anebo zcela nepatřičnými vstupy veřejné moci do svobodného prostoru jednotlivce, který jej autonomně vyplňuje svými úkony jako projevy své svobodné vůle. Druhá, v Evropě uznávaná funkce základních práv, je funkce ochranná. Ta naopak zavazuje veřejnou moc, resp. stát a především zákonodárce a exekutivu k aktivní činnosti (legislativní či správní), a to jednak za účelem ochrany základních práv před možnými zásahy ze strany třetích (soukromých) osob, anebo ochranná funkce základního práva vyžaduje, aby veřejná moc vyvinula činnost, která má vytvořit podmínky pro realizaci základních práv. Obě zmíněné funkce základních práv jsou přitom považovány za rovnocenné. Protože téměř každý zákon obsahuje určitá omezení základních práv, a protože jeho účelem je stejně často ochrana jiných základních práv anebo ochrana Ústavou aprobovaných veřejných statků, je úkolem zákonodárce uvést ony dva konkurující si statky pokud možno do rovnováhy tak, aby byly oba v co nejvyšší míře zachovány. Při uznávané absenci hierarchie základních práv není jiné cesty, než vyvažování konkurujících si základních práv, přičemž nesmí být zákonodárcem vykonáno ani "příliš mnoho" ani "příliš málo".“

Ze skutkových základů judikovaných rozhodnutí v průběhu celé historie fungování ESLP je zřetelné, že ESLP se k výše zmíněnému postupu přiklání typicky jen tehdy, jsou-li dány zvlášť

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, bod 16.

závažné okolnosti. Přesto jde o přístup svým do jisté míry paternalistickým podtextem odlišný od řešení volených americkými soudy.¹⁶⁸

Ani jeden ze soudů nedefinoval přesně pojem domovní svoboda, ač se o to několik let pokoušely. To také deklaroval ESLP ve věci *Peck proti Spojenému království*¹⁶⁹, kde soukromý život (a všechny její jednotlivé části) označil za tak široký pojem, že mu není možné určit jasnou definici, která by vyčerpala všechny její složky. Řekla bych, že existuje obecný konsensus na základních znacích, které se však bude dále měnit, především s příchodem moderních technologií. Zejména USA řeší v nedávných letech nárůst případů, kdy zásah do domovní svobody není prováděn fyzicky přítomnými osobami, ale termo přístroji, kamerami a internetem – nástroji řízenými na dálku. (Zvláštní zpřísnění přišlo s platností zákona The USA Patriot Act¹⁷⁰ jako reakce na 11. září 2001. Opravňuje policii k mnohem větším zásahům do soukromého života i domovní svobody – např. prohledávání emailové konverzace, stejně jako možnost odposlouchávat hovory vedené s lékařskými centry či kontrola bankovních záznamů.) Se stále se zvětšujícími možnostmi potencionálního zasahování do tohoto základního práva, bude potřeba jeho větší ochrana, aby garance jeho uchování byla stále stejná. Z tohoto důvodu také spatřuji za výhodné a vhodné, že soudy dosud nestanovily jednotnou definici jak soukromého a rodinného života, tak jednotlivých složek, které obsahují.

Jako klíčový problém se však ukázalo definování pojmů domov a prostranství obklopující dům během procesu bližšího určování chápání pojmu domovní svoboda, a to v obou právních celcích, o kterých zde hovoříme. Ale zatímco v Evropě se řešil spíše problém, který druh ubytování je hodný ochrany (zda je jím např. i hotelový pokoj či maringotka), v USA se řešila spíše vzdálenost od domu, ve které je zákonné se ochrany ještě dožadovat. Dbá se zde také na zkoumání nutných zabezpečení a účinných prostředků ochrany, které člověku zajistí legitimní ochranu jeho domova (a s tím i spojenou možnost bránit se jakoukoli silou, která je stále ve většině států USA legální).

Zaměříme-li se na samotný proces zjišťování, zda došlo či nedošlo k nezákonnému zásahu do práva na domovní svobodu, považuji za více formalistický a složitější evropský systém. ESLP vždy postupuje podle pětikrokového testu, jehož všechny body musí být splněny, aby mohl prohlásit porušení domovní svobody. V USA nic podobného nenajdeme. Existují zde sice doktríny a testy (viz kap. 2 – např. Aguilar - Spinelli test), ale tyto nikdy nejsou dány jako prvotní

¹⁶⁸ GRIMM, Dieter. *The protective function of the state in European and US constitutionalism*. 1. vydání. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2005, s. 119.

¹⁶⁹ *Peck proti Spojenému království*, rozsudek, 28. ledna 2003, číslo 44647/98, bod 57.

¹⁷⁰ The USA Patriot Act, Public Law 107 – 56. 115 Stat. 272. 26. října 2001. [online], [cit. 24. března 2015]. Dostupné na: < <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/pdf/PLAW-107publ56.pdf>>.

a jediná cesta. Jsou to spíše doplňky, které vznikaly v průběhu vývoje chápání pojmu domovní svoboda k jejímu bližšímu upřesnění.

Je na zvážení, zda i přesto, že se nikde nehovoří o širší či užší ochraně v určitých oblastech domovní svobody, tak tomu v praxi není. Zejména z kapitoly popisující americká právo nabývám dojmu, že domovní svobodě je poskytována užší míra ochrany v případech, kdy má jít o její zajištění u osob, které jsou pachateli trestného činu (či potencionálními pachateli). Možnosti, které jsou policii dány, aby zajistila důkazy potřebné pro objasnění trestného činu (a to nejen ty, které lze získat jen ihned po činu), ale také možnosti vstupu do domu, kde se pachatel ukrývá, bez jeho souhlasu, se mi jeví jako značně široké. V takovém případě stačí souhlas osoby, která nemusí být příbuzná, ale stačí, že má např. klíče a policie se domnívá, že má nějaká práva (vlastnická či užívací) k dané nemovitosti. Zajdeme-li do extrémnějších případů, může svolení ke vstupu policii odemknutím dveří dát i chuva či uklízečka. A zatímco v USA se jedná o zcela typické a judikované případy, v Evropě je ESLP dosud neřešil. Mám za to, že tyto případy vždy skončily na úrovni národních soudů. Samozřejmě, že se nedá předurčit, jak jednotlivé případy dopadnou, ale mám pocit, že tak velká míra ospravedlnění špatného úsudku policie jako v USA by obecně v Evropě nebyla možná.

Velmi podobně je upravena problematika vydávání povolení k domovní prohlídce na obou územích. Zákonné povolení může vydat jen soudce, který přesně specifikuje důvody prohlídky a místo, kde má být provedena. V USA spatřuji širší zákonné možnosti provést prohlídku bez tohoto povolení. Vždy musí jít o naléhavou situaci, kdy např. čas nedovoluje si povolení opatřit, v jiném případě je povolení prakticky zbytečné, protože ho nahradí souhlas dotčené osoby (pokud souhlasí oba dotčené subjekty, není třeba tento vztah potvrzovat zákonným prostředkem, který má navíc vynucovací charakter vůči jedné z nich). Při bližším zkoumání evropské úpravy jsem nenašla žádné podobně stanovené výjimky. Obecně je považováno za správné zasáhnout do domovní svobody v případě, kdy bez daného zásahu dojde k ohrožení života či zdraví (např. hasiči mají právo vstoupit do hořícího bytu, stejně jako kterákoliv jiná osoba, která požár objeví jako první a vydá se na pomoc osobě uvnitř hořícího bytu). Nepředpokládám, že by v daném případě záchráněná osoba žalovala záchránce za porušení práv. (I pokud by se tak skutečně stalo, nemusí se záchránce bát jakéhokoli postižení. Aplikovalo by se zde poměrování chráněných hodnot – život vs. domovní svoboda, kde život má výrazně vyšší hodnotu než krátkodobé narušení domovní svobody.)

Významný rozdíl shledávám v přístupu ELSLP při vyvažování daného práva s předem definovanými legitimními cíli. Jde o jasně vymezený seznam hodnot, kterému je v Úmluvě věnován celý druhý odstavec čl. 8. (Podobné hodnoty jsou uváděny i u ostatních práv chránících

před zásahem do osobní svobody jednotlivce – viz čl. 9 – 11 Úmluvy.) I díky prostoru, který je cílům věnován, je jasné, že se jedná o hodnoty, které evropská společnost a smluvní státy Úmluvy považují za kruciální. Je na zvážení, zda výčet není příliš svazujícím kritériem při posuzování souladu zásahu do základních práv. Při bližším pohledu na uvedená kritéria (národní bezpečnost, veřejné bezpečnost, hospodářský blahobyt země, ochrana pořádku a předcházení zločinnosti, ochrana zdraví nebo morálky nebo ochrana práv a svobod jiných) zjistíme, že výčet je velmi široký a navíc, každý pojem samostatně zahrnuje velké množství chráněných institutů. Z rozsudků ESLP mám dojem, že právě on se snaží podřadit všechny možné pojmy pod jedno z těchto kritérií, aby při pětikrokovém testu, který provádí, nebyl tento bod klíčovým při rozhodování, zda zásah je či není v souladu s právem. Je však důležité vidět zmíněný test ve všech souvislostech, a proto spatřuji vyváženou ochranu základních práv před ESLP v posledním bodě testu – tedy posouzení nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti, který ESLP provádí velmi striktně a při komplikovanějších případech mu věnuje velkou pozornost i při samotném zdůvodnění v následném rozsudku.

Lze říci, že i přesto, že oba soudy se obecně zabývají odlišnými druhy případů (což je z větší míry dáno místní kulturou a životním stylem), ochranu domovní svobodě poskytují obě právní kultury dostatečnou a zcela přiměřenou.

Závěr

Závěrem práce lze říci, že cíle stanovené v jejím úvodu byly naplněny. Vývoj chápání domovní svobody byl podrobně rozebrán ve dvou obsáhlých kapitolách včetně uvedení relevantní judikatury, která je nezbytná k orientaci a celkovému pochopení tématu. Jedná se také o hlavní zdroj informací, ze kterých jsem čerpala při zpracovávání diplomové práce z důvodu nedostatku odborné literatury zaměřené na domovní svobodu, a to především z hlediska ucelenosti. Obvykle je totiž domovní svobodě věnována jen malá pozornost při zpracovávání tématu ochrany osobní a domovní svobody (tedy práv uvedených ve Čtvrtém dodatku) anebo ochrany soukromého a rodinného života (hovoříme-li o čl. 8 Úmluvy).

Konkrétně v kap. 2 je popsán vývoj na území USA, kde byla provedena analýza judikaturního vývoje, stejně jako podmínek pro udělení povolení k domovní prohlídce a zákonných výjimek, při kterých není nutné povolení obdržet a stále se bude jednat o prohlídku v souladu se zákonem. Ve všech částech jsou závěry postaveny či podpořeny judikáty Supreme Court (je-li zapotřebí i bližších souvislostí, pak i rozsudky nižších soudních instancí USA).

V kap. 3 je rozebrán vývoj domovní svobody před ESLP. Nejprve jsou rozlišeny pozitivní a negativní závazky státu, kde následně je věnován větší prostor pětikrokovému testu náležitěmu zkoumání porušení negativního závazku státu. Detailněji jsou vysvětleny jednotlivé kroky testu spolu s klíčovými judikáty. Pozornost je věnována také třem nejčastějším způsobům zásahu do domovní svobody, které jsou však v souladu s právem, z nichž tím nejčastějším je domovní prohlídka. Kapitola se zaměřuje také na povolení k domovní prohlídce.

V poslední kapitole dochází ke srovnání chápání domovní svobody v USA a v Evropě. Je zde poukázáno na vznik právních předpisů, ve kterých je domovní svoboda zmíněna. Jasně z této kapitoly vyplývá, že ač se jednotlivé řešené problémy mohou zdát odlišné, obě kultury řeší stejné problémy, které se do budoucna budou tematicky sobě navzájem ještě více přibližovat – mám na mysli problém ochrany domovní svobody s rozvíjejícími se technologiemi a pravděpodobně i zásahy spadajícími pod otázku větší bezpečnosti země, kterými budou zásahy ospravedlňovány.

Svým zaměřením je diplomová práce v českém (i evropském) prostředí ojedinelá, protože dosud se nikdo nezabýval ochranou domovní svobody detailně a navíc ne v porovnání s prostředím USA. Věřím, že tato práce může sloužit jako zdroj pro lepší pochopení vývoje pojmu i současného chápání domovní svobody.

Mnoho publikací pojímá zásahy do osobní a domovní svobody komplexně, pod jednu kategorii. Nemyslím si, že je třeba důsledně je od sebe oddělovat, ale je podstatné, hlavně pro začínající právníky, umět tato práva odlišit a automaticky nepovažovat zásah do jednoho z nich za zásah do obou, což, jak mě upozornil právník David Martini, se teď v USA často děje.

Tato práce může sloužit také jako „odrazový můstek“ pro další a podrobnější zpracování témat jako jsou jednotlivé kroky testu negativních závazků států, které provádí ESLP či podrobnější zkoumání jednotlivých výjimek z nutnosti obdržet povolení k prohlídce a přesto provést legální prohlídku.

Při zpracování daného tématu jsem došla k závěru, že právní ochrana domovní svobody je přehledná, jasná a dostatečně srozumitelná, o což se postarala hlavně bohatá judikatura obou výše zmíněných soudů. Současně soudní ochrana se jeví jako dostatečně efektivní.

Z osobní zkušenosti vidím pouze jeden podstatný rozdíl, který jsem zaregistrovala během řešení případů týkajících domovní svobody u soudů. V USA je toto téma pojímáno velmi citlivě a řešeno velmi otevřeně i širokou veřejností. Lidé chtějí být informováni a zasvěceni do této problematiky – a to až ve fázi přijímání nových předpisů, které se domovní svobody týkají anebo znát jasné důvody jednotlivých rozhodnutí soudů. Před vyhlášením rozhodnutí u mnoha z výše uvedených případů, které byly v historii USA na téma domovní svobody řešeny, byly v USA demonstrace přímo před budovou soudu, které vyjadřovaly názor veřejnosti, občas se dokonce vedly i diskuse v televizi na dané téma a společnost celkově na pár týdnů žila jen tímto problémem. Takovou zkušenost však z Evropy neznám. Lidé chtějí být zcela jistě informováni o svých svobodách a právech i zde, ale nikdy jsem nezaregistrovala demonstrace přes ESLP zahrnující účastníky z více než jednoho státu, už vůbec ne k tématu domovní svoboda. Věřím, že vše je dáno také kulturními zvyklostmi v jednotlivých prostředích, ale osobně sympatizuji s jakýmsi vnitřním cítěním obyvatel USA, kteří chtějí být angažováni do samotného procesu přijímání aktů a rozhodnutí ještě předtím, než budou platné. My v Evropě to totiž děláme přesně naopak.

Seznam použitých zdrojů

Komentářová literatura, monografie

- [1] KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1660 s.
- [2] ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část - Úmluva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. 887 s.
- [3] HARRIS, David J., O' BOYLE, Michael, WABRICK, Colin a kol. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009. 902 s.
- [4] MATEJKA, Ján. *Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013. 256 s.
- [5] TRIBE, Laurence H. *American Constitutional Law*. 2. vydání. Mineola: Foundation Press, 1988. 1778 s.
- [6] TINDALL, George B., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. 904 s.
- [7] ADAMS, George Burton, STEPHENS, Henry Morse. *Select Documents of English Constitutional History*. 1. vydání. New York: The Macmillan Company London, 1904. 597 s.
- [8] BLOOM, Robert M. *Searches, Seizures, and Warrants: A Reference Guide to the United States Constitution*. 2. vydání. Santa Barbara: Praeger Publishers, California, USA, 2003. 200 s.
- [9] HANDLER, J. G. *Ballentine's Law Dictionary: Legal Assistent Edition*. 1. vydání. Albany, NY: Delmar Publishers, 1994. 431 s.
- [10] CARMEN, Rolando del. *Criminal Procedure: Law and Practise*. 1. vydání. Boston: Cengage Learning, 2013. 576 s.
- [11] BOUVIER, John. *A Law Dictionary: Adapted To The Constitution And Laws of The United States of America and of The Several States of The American Union*. 6. vydání. Philadelphia: Childs & Peterson, 1856. 2860 s.
- [12] DIJK, P. van, HOOFF, G. J. H. van a kol. *Theory and Practise of the European Convention on Human Rights*. 3. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 1998. 850 s.
- [13] MOWBRAY, Alastair. *Cases and Materials on the European Convention on Human Rights*, 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007. 1058 s.
- [14] TOMKINS, Adam. *Public Law*, 1. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2003. 231 s.
- [15] Council of Europe. *The Conscience of Europe: 50 Years of the European Court of Human Rights*. 1. vydání. Londýn: Millenium Publishing Limited, 2010. 226 s.

- [16] GRIMM, Dieter. *The protective function of the state in European and US constitutionalism*. 1. vydání. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2005. 254 s.

Judikáty Evropského soudu pro lidská práva

- [1] *Niemetz proti Německu*, rozsudek ze dne 16. prosince 1992, číslo 13710/88.
- [2] *McFeeley proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 15. května 1980, číslo 8317/78.
- [3] *Fretté proti Francii*, rozsudek ze dne 26. 2. 2002, číslo 36515/97.
- [4] *Pini a ostatní proti Rumunsku*, rozsudek ze dne 22. června 2004, číslo 78028/01 a 78030/01.
- [5] *Goodwin proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 11. 7. 2002, číslo 28957/95.
- [6] *Powell a Rayner proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 21. února 1990, číslo 9310/81.
- [7] *Whiteside proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 7. března 1994, číslo 20357/92.
- [8] *Mehmet Salih a Abdülsamet Çakmak proti Turecku*, rozsudek ze dne 29. dubna 2004, číslo 45630/99.
- [9] *Chapman proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 18. ledna 2001, číslo 27238/95.
- [10] *Marckx proti Belgii*, rozsudek ze dne 13. června 1979, číslo 6833/74.
- [11] *Vermeire proti Belgii*, rozsudek ze dne 29. listopadu 1991, číslo 12849/87.
- [12] *Sunday Times proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 26. dubna 1979, číslo 6538/74.
- [13] *Malone proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 2. srpna 1984, číslo 8691/79.
- [14] *Silver a ostatní proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 25. března 1983, číslo 7136/75.
- [15] *Malone proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 2. srpna 1984, číslo 8691/79.
- [16] *Krusslin proti Francii*, rozsudek ze dne 24. dubna 1990, číslo 11801/85.
- [17] *Huwig proti Francii*, rozsudek ze dne 24. dubna 1990, číslo 11105/84.
- [18] *Moreno Gómez proti Španělsku*, rozsudek ze dne 16. listopadu 2004.
- [19] *Chappell proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 30. března 1989, číslo 10461/83.
- [20] *Miailhe proti Francii*, rozsudek ze dne 26. září 1996, číslo 18978/91.
- [21] *Klass a ostatní proti Německu*, rozsudek ze dne 6. září 1978, číslo 5029/71.
- [22] *Funke proti Francii*, rozsudek ze dne 25. února 1993, číslo 10828/84.
- [23] *Société Colas Est a ostatní proti Francii*, rozsudek ze dne 16. dubna 2002, číslo 3797/97.
- [24] *Crémieux proti Francii*, rozsudek ze dne 25. února 1993, číslo 11471/85.
- [25] *P. proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 12. prosince 1990, číslo 14751/89.
- [26] *Keegan proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 18. července 2006, číslo 28867/03.
- [27] *Smirnov proti Rusku*, rozsudek ze dne 7. června 2007, číslo 71362/01.
- [28] *Buck proti Německu*, rozsudek ze dne 28. dubna 2005, číslo 41604/98.
- [29] *Stanková proti Slovensku*, rozsudek ze dne 9. října 2007, číslo 7205/02.

- [30] *Zehentner proti Rakousku*, rozsudek ze dne 16. července 2009, číslo 20082/02.
- [31] *Hatton a další proti Spojenému království*, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2003, číslo 36022/97.
- [32] *Galev a další proti Bulharsku*, rozhodnutí ze dne 29. září 2009, číslo 18324/04.
- [33] *Oluić proti Chorvatsku*, rozsudek ze dne 20. května 2010, číslo 61260/08.
- [34] *Deés proti Maďarsku*, rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, číslo 2345/06.
- [35] *Gillow proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 24. listopadu 1986, číslo 9063/80.
- [36] *Handyside proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 7. prosince 1976, číslo 5493/72.
- [37] *Olsson proti Švédsku*, rozsudek ze dne 24. března 1988, číslo 10465/83.
- [38] *Iliya Stefanov proti Bulharsku*, rozsudek ze dne 22. května 2008, číslo 65755/01.
- [39] *Tamosius proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 1. září 2002, číslo 62002/00.
- [40] *Ćosić proti Chorvatsku*, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, číslo 28261/06.
- [41] *Peck proti Spojenému království*, rozsudek, 28. ledna 2003, číslo 44647/98.

Judikáty Nejvyššího soudu USA a soudů nižších instancí v USA

- [1] *Grieswold v. Connecticut*, 381 U.S. 479, 85 S. Ct. 1678, 14 L. Ed. 2d 510 (1965).
- [2] *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113, 93 S. Ct. 705, 35 L. Ed. 2d 147 (1973).
- [3] *Weeks v. United States*, 232 U.S. 383, 461 S. Ct. 1914 (1912).
- [4] *Mapp v. Ohio*, 367 U.S. 643, 170 Ohio St. 427, 166 N.E.2d 387 (1961).
- [5] *United States v. Jacobsen*, 466 U.S. 109 (1984).
- [6] *Katz v. United States*, 389 U.S. 347 (1967).
- [7] *Minnesota v. Carter*, 525 U.S. 83, 569 N. W. 2d (1998).
- [8] *Stoner v. California*, 376 U.S. 483 (1964).
- [9] *Hudson v. Palmer*, 468 U.S. 517, 530 (1984).
- [10] *Hill v. United States*, 368 U.S. 424 (2005).
- [11] *Rakas v. Illinois*, 439 U.S. 128, 99 S.Ct. 421, 58 L.Ed. 2d 387 (1978).
- [12] *Kyllo v. United States*, 533 U.S. 27, 121 S. Ct. 2038 (2001).
- [13] *Lee v. United States*, 274 U.S. 559, 563 (1927).
- [14] *United States v. Dunn*, 480 U.S. 294 (1987).
- [15] *Hester v. United States*, 265 U.S. 57, 44 S.Ct. 445; 68 L.Ed. 898 (1924).
- [16] *Oliver v. United States*, 466 U.S. 170, 104 S. Ct. 1735; 80 L.Ed. 2d 214; 1984 U.S. LEXIS 55 (1984).
- [17] *Aguilar v. Texas*, 378 U.S. 108 (1964).

- [18] *Spinelli v. United States*, 393 U.S. 410 (1969).
- [19] *Illinois v. Gates*, 462 U.S. 213 (1983).
- [20] *Maryland v. Garrison*, 480 U.S. 79 (1987).
- [21] *Lo-Ji Sales, Inc. v. New York*, 442 U.S. 319 (1979).
- [22] *Warden v. Hayden*, 387 U.S. 294 (1967).
- [23] *Schmerber v. California*, 384 U.S. 757 (1966).
- [24] *Chimel v. California*, 395 U.S. 752 (1969).
- [25] *Horton v. California*, 496 U.S. 128 (1990).
- [26] *Minnesota v. Dickerson*, 508 U.S. 366 (1993).
- [27] *People v. Bock Leung Chew*, 3178. First Dist., Div. Two. June 19, 1956.
- [28] *People v. Bradley*, 12955. Court of Appeals of California, Third Appellate District. August 12, 1984.
- [29] *Arizona v. Hicks*, 480 U.S. 321 (1987).
- [30] *Ohio v. Robinette*, 519 U.S. 33 (1996).
- [31] *United States v. Matlock*, 415 U.S. 164 (1974).
- [32] *Fernandez v. California*, 134 S. Ct. 1126 (2014).
- [33] *Stoner v. California*, 376 U.S. 483 (1964).
- [34] *Illinois v. Rodriguez*, 497 U.S. 177 (1990).
- [35] *Bumper v. North Carolina*, 391 U.S. 543 (1968).
- [36] *People v. Jacobs*, 25366, Supreme Court of California. January 2, 1987.
- [37] *U.S. v. Goins*, 546 F.2d 420, 3rd Cir. (1976).
- [38] *Florida v. Jimeno*, 500 U.S. 248 (1991).
- [39] *Jackson v. City Joliet*, 465 U.S. 1049 (1984).

Judikáty Ústavního soudu ČR

- [1] Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2013, sp. zn. III. ÚS 3221/11.
- [2] Nález Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.

Internetové stránky

- [1] Equality and Human Rights Commission. *The Article 8: The right to respect for private and family life, home and correspondence* [online]. Human Rights Review, 2012, s. 263. [cit. 5. března 2015]. Dostupné na: <http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/documents/humanrights/hrr_article_8.pdf>.
- [2] MOUNT, Steve. *Constitutional Topic: Martial Law* [online]. USConstitution.net, 30. listopadu 2001 . [cit. 15. března 2015]. Dostupné na: <http://www.usconstitution.net/consttop_mlaw.html>.

Právní předpisy

- [1] Ústava Spojených států amerických.
- [2] Evropská úmluva o ochraně lidských práv, ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13.
- [3] Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- [4] The USA Patriot Act, Public Law 107 – 56. 115 Stat. 272. 26. října 2001.

Odborné články

- [1] WARREN, Samuel D., BRANDEIS, Louis D. *The right to privacy* [online]. In: Harvard Law Review, Vol. IV, No. 5, 15. December 1890 [cit. 8. února 2015]. Dostupné na: <<http://faculty.uml.edu/sgallagher/Brandeisprivacy.htm>>.
- [2] AARONSON, David E.; WALLACE, Rangeley. A Reconsideration of the Fourth Amendment's Doctrine of Search Incident to Arrest. *Georgetown Law Journal*, 1975, roč. 64, s. 53 – 84.
- [3] EDMONSON, Marc L. Scope of Consent Searches: Are Police Officers and Judges Misguided by the Objective Reasonableness Test. *Missouri Law Review*, 1992, roč. 57, č. 12, s. 14 - 34.
- [4] ČERNÝ, Petr, STAVĚLÍK, Petr. Vliv Evropského soudu pro lidská práva na řízení před Ústavním soudem. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 5, s. 185 – 188.

Shrnutí

Cílem diplomové práce „Komparace čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv se Čtvrtým dodatkem Ústavy Spojených států amerických se zaměřením na ochranu domovní svobody“ je detailnější pohled na domovní svobodu a její judikaturní vývoj v Evropě a v USA. Nejprve jsou stručně vymezeny pojmy soukromý život, rodinný život a soukromí. Stěžejní část práce tvoří popis vývoje domovní svobody v USA a v Evropě, jsou vybrány přelomové judikáty, které ovlivnily vývoj a současné chápání pojmu domovní svoboda. V závěru práce dochází ke srovnání obou těchto systémů, vzájemnému vymezení vůči sobě navzájem a je zde uvedena i předpověď budoucího vývoje.

Abstract

The aim of the thesis „Comparison of Art. 8 of European Convention on Human Rights and Fourth Amendment of Constitution of the USA focusing on the Domestic Freedom“ is detailed look at domestic freedom and its judicial development in Europe and in the USA. At first, they are briefly defined terms private life, family life and privacy. The main part consists of a description of the development of domestic freedom in the USA and in Europe, there are chosen the turning cases, which influenced the development and current understanding of the term domestic freedom. The conclusion is comparison between these two systems, the mutual definition to each other and there are also predictions of future trends.

Klíčová slova

Obydlí, domovní prohlídka, Nejvyšší soud USA, Evropský soud pro lidská práva, nedotknutelnost obydlí, soukromý život, soukromí, domovní svoboda, Ústava Spojených států amerických, Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Key words

Home, house search, Supreme Court, European Court of Human Rights, Inviolability of the home, interventions into the inviolability of the home, private life, privacy, domestic freedom, Constitution of the United States of America, European Convention of Human Rights